

PROGRAM NAUCZANIA

języka niemieckiego w klasach IV–VI szkoły podstawowej

Informacje ogólne	2
Wstęp	2
Ogólna koncepcja programu	2
Warunki umożliwiające realizację koncepcji programowej	4
Cele nauczania	5
Zakres tematyki i treści nauczania	8
Metodyczne aspekty realizacji programu	14
Ocenianie osiągnięć uczniów	26

Informacje ogólne

Przedmiot: język niemiecki

Typ szkoły: szkoła podstawowa

Etap nauki: II etap nauki dla uczniów rozpoczynających i kontynuujących naukę języka niemieckiego w klasach IV–VI

Autorka: Anna Potapowicz

Anna Potapowicz – germanistka, autorka podręczników szkolnych, lektorka i nauczycielka języka niemieckiego z wieloletnim doświadczeniem w pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi. Współautorka sześcioczęściowego cyklu podręczników *aha! Neu* oraz autorka cyklu *Graffiti* do nauki języka niemieckiego dla początkujących i kontynuujących naukę w gimnazjach, które ukazały się nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych. Prowadzi liczne zajęcia metodyczne dla nauczycieli języka niemieckiego oparte na autorskich scenariuszach.

Wstęp

O potrzebie czy wręcz konieczności uczenia się języków obcych nie trzeba dziś nikogo przekonywać. Wydaje się także, że opanowanie języka jest tym łatwiejsze i przebiega tym sprawniej, im wcześniej rozpoczniemy jego naukę. Dlatego dąży się dzisiaj do zapewnienia dzieciom pierwszych kontaktów z językami obcymi już na poziomie edukacji przedszkolnej. W polskim systemie szkolnym nowożytny język obcy staje się przedmiotem obowiązkowym już na I etapie kształcenia, czyli na poziomie nauczania zintegrowanego w klasach I–III szkoły podstawowej. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* stwierdza, że „warunkiem rozwijania umiejętności językowych jest zapewnienie uczniowi kontynuacji nauki języka obcego nowożytnego, rozpoczętej na I etapie edukacyjnym.”¹ Nauczyciele powinni zatem właściwie określić i wykorzystać zdobyte przez uczniów umiejętności.

Niniejszy program stawia sobie za cel takie ukierunkowanie procesu nauczania, by możliwe było zrealizowanie powyższych założeń przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki języka niemieckiego, który stosunkowo rzadko jest

nauczany już na poziomie edukacji wczesnoszkolnej, a na II etapie nauczania stanowi często przedmiot fakultatywny przeznaczony zazwyczaj dla uczniów bez wstępnej znajomości języka². Program uwzględnia wszystkie wytyczne zamieszczone w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* i pomaga zrealizować cele edukacyjne określone przez ten dokument.

Ponadto koncepcja niniejszego programu odwołuje się do opracowanego przez Radę Europy *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie* (wyd. polskie ukazało się w 2003 roku nakładem Wydawnictw CODN) oraz uwzględnia założenia projektu Europejskiego portfolio językowego i jest pomyślana tak, by wspierać skuteczne wdrażanie tych międzynarodowych standardów na gruncie polskich realiów edukacyjnych.

Niniejszy program powstał na podstawie mojego wieloletniego doświadczenia w pracy z dziećmi i młodzieżą oraz licznych kontaktów z nauczycielami języka niemieckiego. Został pomyślany tak, by jak najpełniej zaspokoić ich oczekiwania i ułatwić im codzienną pracę. Wierzę, że pozwoli na optymalną organizację procesu dydaktycznego i skuteczne nauczanie języka niemieckiego w szkołach podstawowych.

Ogólna koncepcja programu

Prezentowany program powstał na podstawie analizy nauczania języka niemieckiego na II etapie edukacyjnym po wprowadzeniu zmian programowych w 2009 roku. Nowa podstawa programowa nakłada na szkoły obowiązek zapewnienia w klasach IV–VI kontynuacji nauki języka obcego, którego dzieci uczyły się wcześniej na etapie edukacji wczesnoszkolnej. Realia szkolne jednoznacznie wskazują, że w zdecydowanej większości będzie to język angielski jako najbardziej rozpowszechniony instrument międzynarodowej komunikacji językowej. W wielu szkołach wprowadzany jest jednak, na zasadzie fakultatywnej, także drugi język obcy, bardzo często właśnie język niemiecki. Problem polega na tym, że w niektórych szkołach nauczanie drugiego języka rozpoczyna się już w klasie I, w innych zaś dopiero w klasie IV. Podstawa programowa mówi zaś, całkowicie

¹ Obowiązująca *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* została opublikowana w załączniku nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Rozporządzenie zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r., Nr 4, poz. 17). Dokument jest dostępny w internecie pod adresem http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_2.pdf.

² Więcej na ten temat w dalszej części niniejszego programu.

³ *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, op. cit.*

zresztą słusznie, że „warunkiem skutecznego nauczania języka obcego nowożytnego i osiągnięcia wskazanych wymagań jest nauka w grupach językowych o zbliżonym poziomie zaawansowania językowego uczniów”³. W praktyce szkolnej sprostanie temu wymogowi może być niejednokrotnie trudne, z uwagi na specyfikę opisaną powyżej. Dlatego tak ważne jest stworzenie takich programów nauczania, które pozwolą w początkowej fazie nauczania języka niemieckiego w klasie IV szybko i skutecznie doprowadzić do wyrównania poziomów wszystkich uczących się w danej grupie. Jest to oczywiście zadanie trudne, ale możliwe przy dobrej organizacji procesu nauczania. Warto pamiętać, że cele kształcenia na poziomie edukacji wczesnoszkolnej obejmują jedynie bardzo podstawowe umiejętności. W dokumencie czytamy, że w przypadku języka obcego nowożytnego:

„uczeń kończący klasę III:

1. wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się ich języka (motywacja do nauki języka obcego);
2. reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
3. rozumie wypowiedzi ze słuchu:
 - a. rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu;
 - b. rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać;
 - c. rozumie ogólny sens krótkich opowiadań i baśni przedstawianych także za pomocą obrazów, gestów;
 - d. rozumie sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych (także w nagraniach audio i video);
4. czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;
5. zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów, recytuje wiersze, rymowanki i śpiewa piosenki, nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, bierze udział w miniprezentacjach teatralnych;
6. przepisuje wyrazy i zdania;
7. w nauce języka obcego nowożytnego potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych;
8. współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.

Biorąc pod uwagę, że dzieci na II etapie edukacyjnym są w naturalny sposób o wiele bardziej rozwinięte emocjonalnie, ich proces socjalizacji jest już dużo bardziej zaawansowany, a umiejętność przyswajania nowych informacji znacznie doskonalsza niż w przypadku pierwszo- i drugoklasistów, można założyć, że uczniowie w miarę sprawnie osiągną ten elementarny poziom umiejętności, a dalsza realizacja programu kontynuującego nauczanie języka nie będzie następczą większych trudności.

Warto wykorzystać także fakt, że zazwyczaj wszyscy uczniowie mają już za sobą pewien etap nauki języka angielskiego, co można w umiejętny sposób wykorzystać w nauczaniu drugiego, spokrewnionego języka obcego, jakim jest niemiecki.

W grupach składających się wyłącznie z uczniów kontynuujących naukę można pominąć te treści programowe, które uczniowie dobrze opanowali na poprzednim etapie nauki języka, np. formy powitań i pożegnań, przedstawianie się i podawanie danych osobowych, podstawowe słownictwo związane z życiem rodzinnym (członkowie rodziny), dni tygodnia, czy nazwy miesięcy. Zależać to będzie od indywidualnego rozeznania nauczyciela co do potrzeb edukacyjnych grupy i poszczególnych uczniów.

Tak pomyślany tok realizacji programu będzie uwzględniał rozwój psychomotoryczny dzieci z klas IV–VI, ich zdolność percepcji i adaptacji nowych treści poznawczych. Powinien przy tym uwzględniać zakres ich autentycznych zainteresowań upodobań oraz wychodzić naprzeciw naturalnej potrzebie akcentowania autonomii i indywidualności każdego ucznia⁴.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych zakłada, że w zakresie języka obcego podstawowym celem kształcenia na II etapie edukacyjnym jest „skuteczne porozumiewanie się w języku obcym w mowie i w piśmie. Priorytetem jest zatem umiejętność osiągania przez ucznia różnych celów komunikacyjnych, a poprawność językowa, choć odgrywa istotną rolę, nie jest nadrzędnym celem dydaktycznym”⁵.

Zgodnie z nowoczesnymi standardami dydaktyki języków obcych należy to rozumieć w ten sposób, że już od samego początku nauczanie języka powinno odbywać się w sposób komunikacyjny, tj. taki, który przygotowuje do wszechstronnego i aktywnego uczestnictwa w procesie porozumiewania się za pomocą języka. Prezentacja nowego materiału leksykalnego czy gramatycznego powinna więc być zawsze w odpowiedni sposób kontekstualizowana, by unikać przeładowania procesu nauczania ćwiczeniami automatyzującymi, których celem jest jedynie wprowadzanie, utrwalanie i systematyzowanie słownictwa z poszczególnych grup tematycznych w izolacji od autentycznych kontekstów, w jakich występuje ono w codziennej komunikacji językowej. Także nauczaniu struktur gramatycznych i syntaktycznych powinna towarzyszyć ich stosowna funkcjonalizacja, by żmudne opanowywanie tych konstrukcji nie stanowiło celu samego w sobie. Zasada ta powinna dotyczyć także procesu sprawdzania wiedzy i oceniania postępów ucznia.

⁴ Więcej informacji na ten temat znaleźć można w pracy Kazimierza Myczko, *Zu Problemen des frühen Fremdsprachenunterrichts*, w: *Studia Germanica Posnaniensia* 26/2000, s. 199–210.

⁵ *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, op. cit.*

Wszystkie wymienione wyżej negatywne praktyki są niestety spotykane w praktyce polskiego systemu edukacji jeszcze stosunkowo często i znajdują odbicie także w istniejących programach nauczania.

Niniejszy program nauczania został pomyślany tak, by już najprostsze elementy języka przedstawiać w kontekstach komunikacyjnych, aby uczeń od samego początku był konfrontowany z żywym językiem, a przedstawiane treści i sytuacje stanowiły imitację rzeczywistych elementów codzienności. Jako minimum komunikacji trzeba bowiem rozumieć umiejętność posługiwania się poprawnymi strukturami językowymi, charakterystycznymi dla najbardziej powszechnych i podstawowych sytuacji z życia codziennego. To właściwie determinuje dobór treści tematycznych i materiału leksykalnego, jaki został dokonany na potrzeby poniższego programu nauczania.

Pamiętać należy przy tym, że proces komunikacji językowej nie polega – jak się to często błędnie uważa – jedynie lub przede wszystkim na sprawności mówienia. Dlatego w procesie nauczania nie należy tej sprawności nadmiernie forsować. Trzeba pamiętać o istotnym wpływie tzw. fazy inkubacji językowej uczniów w tym wieku, która u dzieci 10-letnich powinna być relatywnie długa. Należy zapewnić im przy tym maksymalnie dużo możliwości słuchania wypowiedzi w języku obcym, by mieli możliwość stopniowego osvajania się z jego melodią i brzmieniem oraz mogli ćwiczyć rozumienie komunikatów w nim przekazywanych. Dużą rolę w tym względzie powinna odgrywać komunikacja lekcyjna w języku niemieckim, kształtująca sprawność interakcji językowej między uczniem i nauczycielem.

Doświadczenie uczy, że we współczesnym świecie człowiek może się obyć praktycznie bez konieczności aktywnego mówienia w danym języku. Nie wymagają tego np. zakupy w sklepie samoobsługowym. Trudno jednak obyć się bez umiejętności czytania, chociażby etykiet na opakowaniach produktów, szyldów i innych tego typu tekstów użytkowych. Rozwój internetu jako podstawowego medium nowoczesnej komunikacji sprawia dodatkowo, że akcenty w nauczaniu języków obcych powinny być rozkładane nieco inaczej, niż miało to do niedawna miejsce. Efektywne korzystanie z zasobów internetowych polega bowiem przede wszystkim na sprawności czytania, a w dalszej perspektywie pisania. Aktywne wypowiadanie się schodzi tu na plan dalszy. Nie oznacza to bynajmniej, że sprawność mówienia powinna być w procesie nauczania języka zaniedbywana. Byłoby to ze wszech miar szkodliwe i niesłuszne. Należy jednak, moim zdaniem, zweryfikować nieco nastawienie zaniedbujące inne sprawności na korzyść mówienia. Stanowi to jedno z założeń prezentowanego przeze mnie programu nauczania.

Dodatkowym celem nauczania języka obcego na etapie szkoły podstawowej powinno być obudzenie u dzieci zainteresowania i chęci do przyswajania sobie treści i struktur obcojęzycznych oraz przekonanie ich o przydatności i atrakcyjności nauki języków obcych, tak by stworzone zostały trwałe podstawy, umożliwiające sprawną edukację na wyższych poziomach. Wzgląd ten stanowi ważny wyznacznik przedstawionej poniżej koncepcji programowej.

Warunki umożliwiające realizację koncepcji programowej

Realizacja przedstawionej poniżej koncepcji programowej będzie możliwa wtedy, kiedy zostaną zapewnione optymalne warunki do skutecznego nauczania. Od strony formalnej są one regulowane przepisami prawa oświatowego, określającymi wymagany poziom kwalifikacji nauczycieli, wymiar godzin, liczebność klas oraz ustalającymi ogólną strategię działań dydaktycznych i wychowawczych zgodnych z podstawą programową i z aktualnymi tendencjami w dydaktyce języków obcych.

KWALIFIKACJE NAUCZYCIELI

Od strony formalno-prawnej wymagania dotyczące kwalifikacji nauczycieli języka obcego zostały ustalone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r.⁶ Zgodnie z tym dokumentem nauczycielem języka obcego na drugim etapie edukacyjnym może być osoba, która ukończyła:

1. studia magisterskie na kierunku filologia w specjalności danego języka obcego lub lingwistyki stosowanej w zakresie danego języka obcego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
2. studia wyższe w kraju, w którym językiem urzędowym jest dany język obcy, oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

Kwalifikacje do nauczania języków obcych w szkołach podstawowych posiada także osoba, która:

1. ukończyła studia pierwszego stopnia:
 - a. na kierunku filologia w specjalności danego języka obcego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub
 - b. w specjalności danego języka obcego lub lingwistyki stosowanej w zakresie danego języka obcego oraz posiada przygotowanie pedagogiczne lub

⁶ Rozporządzenie zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw 2009 r. nr 50 poz. 400.

2. ukończyła nauczycielskie kolegium języków obcych w specjalności odpowiadającej danemu językowi obcemu lub
3. ukończyła studia wyższe na dowolnym kierunku (specjalności) i legitymuje się:
 - a. świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z danego języka obcego stopnia II, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, lub
 - b. świadectwem znajomości danego języka obcego w stopniu zaawansowanym lub biegłym, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, oraz posiadania przygotowanie pedagogiczne.
4. ukończyła zakład kształcenia nauczycieli w dowolnej specjalności oraz legitymuje się:
 - a. świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z danego języka obcego stopnia I lub II, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, lub
 - b. świadectwem znajomości danego języka obcego w stopniu zaawansowanym lub biegłym, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia, oraz posiadania przygotowanie pedagogiczne lub
 - c. legitymuje się świadectwem dojrzałości i świadectwem złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z danego języka obcego stopnia I lub II, o którym mowa w załączniku do rozporządzenia.

Zgodnie z treścią załącznika do powyższego rozporządzenia dokumentami, które potwierdzają zaawansowaną znajomość języka niemieckiego, są:

- a. Goethe-Zertifikat C1 – Zentrale Mittelstufenprüfung (ZMP), Goethe-Institut;
 - b. Deutsches Sprachdiplom Zweite Stufe (DSD II), Kultusministerkonferenz;
 - c. Österreichisches Sprachdiplom C1 Oberstufe Deutsch (ÖSD), Österreich Institut.
- Biegłą znajomość języka niemieckiego potwierdzają:
- a. Großes Deutsches Sprachdiplom (GDS), Goethe-Institut;
 - b. Kleines Deutsches Sprachdiplom (KDS), Goethe-Institut;
 - c. Goethe-Zertifikat C2 – Zentrale Oberstufenprüfung (ZOP), Goethe-Institut.

Świadectwa złożenia państwowego nauczycielskiego egzaminu z języka obcego stopnia I lub II są wydawane przez Państwową Komisję Egzaminacyjną powołaną na podstawie zarządzenia nr 33 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 sierpnia 1990 r. w sprawie egzaminów państwowych z języków obcych.

Ze względu na liczne interferencje między językiem niemieckim i spokrewnioną z nim angielszczyzną, którą uczniowie zaczynają sobie przyswajać z reguły już na wcześniejszych etapach nauki warto, by nauczyciele języka niemieckiego w klasach IV–VI mieli opanowane przynajmniej podstawy angielskiego.

LICZEBNOŚĆ GRUP JĘZYKOWYCH

Z uwagi na fakt, że podstawowym celem nauczania języka obcego według poniższego programu jest wdrożenie uczniów do aktywnego uczestnictwa w komunikacji językowej, grupy, w których prowadzone będą zajęcia, nie mogą być zbyt liczne. Optymalną liczbą uczniów w grupie będzie 10–15 osób. Dlatego też klasy liczniejsze powinny być dzielone na grupy. Zgwarantuje to z jednej strony możliwość indywidualnego podejścia nauczyciela do każdego z uczących się, z drugiej zaś stworzy dogodną płaszczyznę do nawiązywania komunikacji pomiędzy samymi uczniami i ułatwi wykonywanie zadań wymagających indywidualnego wypowiedzania się bądź prowadzenia rozmowy.

CZAS REALIZACJI PROGRAMU

Wystarczający czas na realizację poniższego programu nauczania to trzy lata nauki języka obcego w wymiarze 1–2 godzin tygodniowo.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE I WYPOSAŻENIE SAL LEKCYJNYCH

Aby było możliwe pełne zrealizowanie wszystkich założeń poniższego programu, jest konieczne korzystanie z odpowiednich materiałów i pomocy dydaktycznych. Powinny one stanowić wyposażenie każdej pracowni językowej, na co kładzie stosowny nacisk podstawa programowa. Niezbędnym narzędziem pracy jest odtwarzacz płyt kompaktowych, bez którego nie będzie możliwa praca z nagraniami przeznaczonymi do słuchania. Ponadto warto dysponować sprzętem wideo i DVD, komputerem z dostępem do internetu i rzutnikiem multimedialnym. Pracownia językowa powinna być wyposażona także w tablicę, słowniki (jest pożądane, żeby uczniowie szkoły podstawowej mieli dostęp do ciekawych słowników obrazkowych, (np. *Słownik obrazkowy dla dzieci* wydawnictwa LektorKlett, *Ilustrowany słownik niemiecko-polski i polsko-niemiecki*, wydawnictwa Greg, *Niemiecki dla dzieci. Słownik obrazkowy* wydawnictwa Edgrad), mapy, barwne plansze z ciekawymi ilustracjami i tablicę korkową.

Cele nauczania

CELE OGÓLNE

Głównym celem nauczania na tym etapie nauki języka obcego jest opanowanie przez uczniów umiejętności w miarę

biegłego komunikowania się ustnie i pisemnie w najbardziej podstawowych sytuacjach życia codziennego, czyli zapewnienie im minimum biegłości w zakresie sprawności receptywnych i elementarny rozwój sprawności produktywnych. Ma to stworzyć ugruntowane podstawy do intensywnej pracy nad poszerzaniem kompetencji językowych w zakresie danego języka obcego w dalszych etapach edukacji szkolnej. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* stawia przed szkołą także i inne cele, które należy realizować w procesie nauczania języka obcego. Należy do nich rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

W zakresie wymagań ogólnych dotyczących realizacji celów kształcenia podstawa programowa wymienia pięć zasadniczych zagadnień:

I. Znajomość środków językowych

Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi

Uczeń rozumie bardzo proste i krótkie wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka, a także krótkie i proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi

Uczeń uczestniczy w prostej rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Ujmując rzecz konkretniej, uczeń powinien na tym etapie umieć przedstawić siebie lub inną osobę oraz zadać jej pytania dotyczące np. miejsca zamieszkania, znajomych, posiadanych przez nią rzeczy itd. Powinien też potrafić odpowiadać na pytania tego samego typu. Powinien porozumiewać się z innymi w prosty sposób, jeśli jego rozmówcy mówią wolno i wyraźnie oraz wykazują chęć współpracy.

Podstawa programowa stwierdza w odniesieniu sześciopięcioletniej skali poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych zdefiniowanych przez Radę Europy w Europejskim systemie opisu kształcenia językowego, że „II etap edukacyjny nawiązuje w większości wymagań do poziomu A1”⁷. Etap ten wykracza częściowo poza poziom A1 i realizuje także elementy przewidziane do realizacji na poziomie A2.

Przypomnijmy, że dla poziomu A1 *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego* przewiduje następujące kompetencje językowe:

- umiejętność rozumienia i stosowania wyrażen z języka codziennego oraz wyrażen potocznych;
- formułowanie bardzo prostych wypowiedzi mających na celu zaspokojenie konkretnych potrzeb.

Dla poziomu A2 są przewidziane następujące kompetencje:

- rozumienie pojedynczych zdań oraz wyrażen często używanych i związanych bezpośrednio z życiem codziennym (np. dane o sytuacji osobistej i rodzinnej, zakupy, najbliższe otoczenie, szkoła);
- porozumiewanie się w trakcie wykonywania zadań prostych, codziennych, wymagających jedynie bezpośrednio i prostej wymiany informacji na znany temat;
- umiejętność przedstawienia za pomocą prostych środków swoich codziennych zajęć, opisanie swojego otoczenia i wypowiedzenia się na tematy związane z niezbędnymi potrzebami.

Z perspektywy programu nauczania najistotniejsze jest zaprezentowanie, w jaki sposób realizacja tych ogólnych celów miałyby wyglądać w wymiarze szczegółowych celów operacyjnych.

SZCZEGÓŁOWE CELE NAUCZANIA

Realizacja przedstawionych powyżej naczelných celów nauczania wymaga umiejętności wyznaczania i realizowania wynikających z nich celów szczegółowych. Powinny one obejmować opanowanie wszystkich sprawności językowych na poziomie umożliwiającym minimum biegłości komunikacyjnej.

W ramach sprawności rozumienia ze słuchu uczniowie powinni na tym poziomie:

1. reagować na polecenia⁸;
2. rozumieć znaczenie adresowanych do nich zwrotów dnia codziennego;
3. rozumieć ogólny sens prostego tekstu;
4. wyszukiwać proste informacje szczegółowe w tekście słuchanym;

⁷ *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, op. cit.*

⁸ Pomocą może okazać się w tym względzie *Polsko-niemiecki słownik wyrażen i zwrotów lekcyjnych* autorstwa Jana Iluka (Warszawa 1993).

5. rozumieć intencje rozmówców (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie);
6. rozpoznawać rodzaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole).

Sprawność mówienia powinna zostać opanowana w zakresie pozwalającym na tworzenie kilkudziesięciu wypowiedzi ustnych według wzoru. Uczeń powinien umieć w taki sposób:

1. opisywać ludzi, przedmioty i miejsca;
2. opowiadać o czynnościach życia codziennego;
3. przedstawiać swoje upodobania i uczucia.

W zakresie sprawności czytania uczeń powinien:

1. rozumieć krótkie, proste, kilkudziesięciu wypowiedzi pisemne;
2. rozumieć ogólny sens tekstu;
3. wyszukiwać proste informacje szczegółowe w tekście;
4. rozpoznawać różne rodzaje tekstów, np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa.

Sprawność pisania powinna zostać rozwinięta w zakresie umożliwiającym tworzenie prostych kilkudziesięciu wypowiedzi pisemnych według wzoru:

1. opisywanie ludzi, przedmiotów i miejsc;
2. opisywanie czynności dnia codziennego;
3. przedstawianie swoich upodobań i uczuć.

W zakresie funkcji komunikacyjnych i pozostałych umiejętności językowych uczeń powinien po ukończeniu kursu przewidzianego do realizacji w niniejszym programie nauczania:

1. reagować ustnie w prostych sytuacjach dnia codziennego:
 - przedstawiać siebie i członków swojej rodziny,
 - podawać swój wiek i miejsce zamieszkania,
 - określać swoje upodobania,
 - mówić, co posiada i co potrafi robić,
 - prosić o informacje,
 - wyrażać swoje emocje,
 - wyrażać prośby i podziękowania;
2. reagować w formie prostego tekstu pisanego w prostych sytuacjach życia codziennego:
 - udzielać podstawowych informacji na swój temat,
 - wyrażać podziękowania;
3. przetwarzać tekst:
 - przekazywać ustnie informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego,
 - zapisywać informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego;
4. dokonywać samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystywać techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, zapamiętywanie nowych wyrazów);
5. współdziałać w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych;

6. korzystać ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych;
7. stosować strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznanne słowa i zwroty);
8. posiadać świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

CELE WYCHOWAWCZE W NAUCE JĘZYKA OBCEGO

Istotnym elementem wszechstronnego procesu nowoczesnej edukacji powinna być równowaga pomiędzy realizacją celów poznawczych a pracą wychowawczą. Nauczanie języka obcego stwarza w tym względzie niemałe możliwości. Specyfika tego przedmiotu polega bowiem z założenia na otwieraniu przed uczącymi się nowych perspektyw porozumiewania się w świecie, który na pierwszy rzut oka może sprawiać wrażenie obcego, nieznanego i niezrozumiałego. Znajomość języka obcego pozwala zrozumieć ten inny świat. Pomaga to kształtować u młodych ludzi postawę otwartości na świat i ludzi, na ich problemy, sposób bycia i zwyczaje, często inne od tych znanych z własnego kręgu kulturowego. Wzbogaca to horyzont dziecka, ucząc go postawy tolerancji i akceptacji wobec inności oraz pozbawionego lęków i stereotypowych uprzedzeń, afirmatywnego stosunku do kultury i obyczajowości ludzi żyjących obok nas. Wpływa to także w sposób bardzo istotny na kształtowanie się światopoglądu młodego człowieka, poszerzając go o elementy pochodzące z transferu interkulturowego. We współczesnym świecie globalnej komunikacji i w kontekście geopolitycznym tego typu postawa otwartości jest nie do przecenienia.

Warto też położyć dodatkowy nacisk na wyrabianie w trakcie procesu dydaktycznego postaw prospołecznych, pamiętając o tym, że edukacja szkolna stanowi jeden z podstawowych elementów socjalizacji młodego człowieka. Nie wolno przy tym jednak w żaden sposób ograniczać indywidualności i samoświadomości ucznia, bo im człowiek jest bardziej świadom własnej wartości, im bardziej kreatywnie myśli i lepiej potrafi bronić własnego suwerennego punktu widzenia, tym jest wartościowszym członkiem wspólnoty. W perspektywie pracy wychowawczej nie bez znaczenia wydaje się też ćwiczona na lekcjach języka obcego umiejętność pracy w grupie, współdziałania w ramach większego zespołu osób dla osiągnięcia wspólnego celu, co pomaga kształtować postawę solidarności i współodpowiedzialności oraz uczy trudnej sztuki kompromisu⁹.

⁹ Więcej ciekawych informacji na temat wychowawczych aspektów nauczania języków obcych zainteresowany nauczyciel znajdzie w artykule Jana Iluka, *Erzieherische Ziele aus der Sicht neuerer internationaler Fremdsprachencurricula*, w: *Deutsch als Fremdsprache* 1/2000, s. 41–47.

Zakres tematyki i treści nauczania

OGÓLNY ZARYS TEMATYKI

Celem nauczania języka obcego w klasach IV–VI szkoły podstawowej jest opanowanie przez ucznia języka obcego w stopniu zapewniającym minimum biegłości komunikacyjnej. Po trzyletnim okresie uczenia się języka obcego w szkole podstawowej uczeń powinien potrafić porozumieć się w najprostszych sytuacjach w życiu codziennym, w tym przede wszystkim poprawnie rozumieć adresowane do niego komunikaty ustne i pisemne i właściwie na nie reagować.

Drugim niezwykle ważnym celem nauczania języka obcego w szkole podstawowej jest rozbudzenie w uczniach chęci dalszego rozwijania sprawności językowych i zainteresowania tym językiem oraz okazanie uczniowi niezwykłych korzyści, które płyną ze znajomości języka obcego. Sprzyjać temu powinna m.in. integracja treści interkulturowych do procesu nauczania oraz szerokie otwarcie się na świat problemów, zainteresowań, pragnień i emocji młodego człowieka oraz charakterystyczny dla niego sposób postrzegania świata.

Dla większości uczniów szkoła podstawowa to dopiero pierwszy etap nauki języka niemieckiego, a pamiętajmy, że uczeń jeszcze przez wiele lat swojej edukacji szkolnej naukę tę może kontynuować. Od szkoły podstawowej w ogromnym stopniu zależy, czy tak się stanie i czy uczeń, mając taką możliwość, będzie tę naukę kontynuował z chęcią i zainteresowaniem, czy raczej będzie ją traktował jako przykry obowiązek.

Zakresy tematyczne wymienione w podstawie programowej zostały dobrane tak, by rozbudzić w uczniu chęć dalszego rozwoju językowego oraz by uczeń po skończeniu nauca-

nia w szkole podstawowej umiał poradzić sobie językowo w najprostszych sytuacjach komunikacyjnych. Dodatkowym istotnym względem jest wprowadzenie takich elementów tematycznych i zagadnień, które umożliwiłyby integrację treści różnych przedmiotów nauczania, wykorzystywanie wiedzy zdobytej na innych lekcjach oraz transfer umiejętności, sprawności i informacji. Pozwoli to na wyrobienie u uczniów przekonania, że nauka języka nie jest żmudną czynnością oderwaną od wszelkich realiów, lecz jego opanowanie otwiera nowe możliwości komunikowania się i zdobywania wiadomości na wszelkie tematy. Podstawa programowa przewiduje następujące zakresy tematyczne:

1. człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania);
 2. dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia);
 3. szkoła (przedmioty nauczania, przybory szkolne);
 4. praca (popularne zawody);
 5. życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego);
 6. żywienie (artykuły spożywcze, posiłki);
 7. zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie);
 8. podróżowanie i turystyka (środki transportu, kierunki świata);
 9. kultura (święta, obrzędy);
 10. sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy);
 11. zdrowie (samopoczucie, higiena codzienna);
 12. świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).
- Ważne jest, by treści te nie były prezentowane w sposób czysto linearny, lecz na zasadzie spiralnej. Uczniom kontynuującym naukę zapewni to dodatkowo możliwość korzystania z zasobu wiedzy zgromadzonej w czasie dotychczasowej nauki języka.

SZCZEGÓŁOWY ZAKRES TEMATYKI¹⁰

KLASA IV

Kręgi tematyczne	Zagadnienia leksykalne, gramatyczne i funkcje komunikacyjne
Wokół mnie	formy powitań i pożegnań*, dane osobowe*
Rodzina i przyjaciele	podstawowe zainteresowania, wygląd zewnętrzny i charakter, członkowie rodziny*, praca i popularne zawody
Szkoła	przybory szkolne, przedmioty szkolne*, plan lekcji, czynności wykonywane na lekcjach
Czas wolny i zainteresowania	dni tygodnia*, zajęcia pozaszkolne, zainteresowania, komputer i internet, zwierzęta domowe
Święta i tradycje niemieckie	święta oraz tradycyjne obrzędy i zwyczaje, adwent, Boże Narodzenie, Wielkanoc, walentynki

¹⁰ W poniższych zestawieniach materiału tematycznego, leksykalnego, funkcji komunikacyjnych i zagadnień gramatycznych zaznaczam gwiazdką te elementy, które – po zdiagnozowaniu poziomu grupy – można pominąć w pracy z uczniami kontynuującymi naukę języka niemieckiego.

KLASA V I VI

Kręgi tematyczne	Zagadnienia leksykalne, gramatyczne i funkcje komunikacyjne
Codziennosc i weekend	czas zegarowy, pory dnia, zajęcia w ciągu dnia, spędzanie czasu w weekend, aktywnosc sportowa, dyscypliny i sprzęt sportowy
Miesiące, pory roku, pogoda	pory roku, miesiące*, pogoda, kierunki świata, urodziny, zajęcia zimą i w lecie, wakacje, podróżowanie i turystyka, środki transportu
Jedzenie i picie	nazwy potraw i napojów, posiłki, zwyczaje i upodobania kulinarne, lokale gastronomiczne
Moje cztery kąty	miejsce zamieszkania, opis domu, mieszkania i własnego pokoju
Zakupy	rodzaje sklepów, towary, kupowanie i sprzedawanie, środki płatnicze
Zdrowie	części ciała, higiena, ruch na świeżym powietrzu, aktywnosc sportowa, samopoczucie i dolegliwości, choroby, wizyta u lekarza
Ubiór i wygląd	nazwy części garderoby, słownictwo dotyczące stroju i wyglądu zewnętrznego

KATEGORIE SEMANTYCZNE I INTENCJE KOMUNIKACYJNE

KLASA IV

Kategorie semantyczne	Intencje komunikacyjne	Przykłady
Wokół mnie	umiem powitać się i pożegnać*	<i>Hallo! Auf Wiedersehen!</i>
	potrafię zapytać o samopoczucie*	<i>Wie geht's?</i>
	umiem informować o swoim samopoczuciu*	<i>Sehr gut! Prima!</i>
	umiem zapytać o dane osobowe*	<i>Wie heißt du? Wo wohnst du?</i>
	potrafię udzielić informacji o sobie	<i>Ich heiÙe Miko. Ich wohne in Bonn.</i>
Moja rodzina	umiem zapytać o zainteresowania i upodobania	<i>Was machst du gern? Was magst du?</i>
	umiem poinformować o zainteresowaniach i upodobaniach	<i>Er skatet gern. Sie mag Eis und Pizza.</i>
	potrafię scharakteryzować różne osoby, umiem opisać ich wygląd i charakter	<i>Meine Mama ist jung und schön. Sie ist sympathisch und lustig.</i>
	potrafię powiedzieć, kim są z zawodu najbliższe mi osoby	<i>Mein Vater ist Arzt von Beruf.</i>
Szkoła	znam nazwy przyborów szkolnych i umiem krótko je opisać	<i>Das ist ein Stift. Der Stift ist grün.</i>
	umiem się dowiedzieć o ulubione przedmioty szkolne innych osób	<i>Was sind deine Lieblingsfächer?</i>
	potrafię opowiedzieć o swoich ulubionych przedmiotach szkolnych	<i>Meine Lieblingsfächer sind Sport und Sachkunde.</i>
	umiem opisać czynności wykonywane na lekcjach	<i>In Sport turnen wir und spielen Fußball.</i>
	potrafię wyrazić swoją aprobatę i dezaprobatę	<i>Das ist toll! Das mag ich nicht!</i>
Czas wolny	umiem opowiedzieć o swoich zajęciach i zainteresowaniach pozalekcyjnych	<i>Montags und dienstags habe ich Chorprobe.</i>

Kategorie semantyczne	Intencje komunikacyjne	Przykłady
Czas wolny	potrafię dowiedzieć się o zajęcia pozalekcyjne innych osób	<i>Was machst du nach der Schule?</i>
	umiem nazwać czynności związane z korzystaniem z komputera i internetu	<i>Ich surfe oft im Internet, chatte und schreibe E-Mails.</i>
	umiem napisać prosty list, post internetowy i e-mail	
	potrafię opowiedzieć o zwierzętach domowych i zapytać o nie inne osoby	<i>Ich habe einen Hund. Hast du ein Tier?</i>
Święta i tradycje niemieckie	umiem napisać kartkę z życzeniami	
	potrafię sformułować życzenia świąteczne	<i>Frohe Ostern!</i>
	umiem opisać w kilku zdaniach święta i tradycje niemieckie	<i>Der Osterhase bringt Geschenke. Man sucht Eier im Garten oder in der Wohnung.</i>

KLASA V I VI

Kategorie semantyczne	Intencje komunikacyjne	Przykłady
Codziennosc i weekend	potrafię zapytać o godzinę i podać czas	<i>Wie spät ist es? Es ist zehn Uhr.</i>
	umiem opowiedzieć o zajęciach wykonywanych w ciągu dnia	<i>Ich stehe um 7.00 Uhr auf. Ich frühstücke und gehe in die Schule.</i>
	umiem umówić się na wspólne spędzanie czasu	<i>Gehen wir heute schwimmen?</i>
	potrafię porozmawiać o możliwościach spędzania czasu w weekend	<i>Am Wochenende gehen wir ins Schwimmbad oder in den Park.</i>
	umiem nazwać podstawowe dyscypliny sportowe i sprzęt potrzebny do ich uprawiania	<i>Ich spiele mit meinen Kumpels Fußball.</i>
Przez cały rok	umiem opisać warunki atmosferyczne	<i>Es ist heute kalt.</i>
	umiem opisać pory roku	<i>Im Winter schneit es oft.</i>
	potrafię opowiedzieć o swoich ulubionych porach roku	<i>Ich mag am liebsten den Herbst.</i>
	potrafię nazwać kierunki świata	<i>Der Wind kommt aus Ost.</i>
	umiem opowiedzieć o urodzinach i ich organizowaniu	<i>Annika hat Geburtstag im Juli. Sie macht ihre Geburtstagsparty im Garten.</i>
	potrafię napisać zaproszenie urodzinowe	
	umiem mówić o podróżach i nazywać środki transportu	<i>Wir fahren mit dem Zug nach Österreich.</i>
	umiem porozmawiać o zimie, lecie i wakacjach, oraz o tym, co można wtedy robić	<i>Im Sommer schwimmen, spielen Fußball und wandern wir.</i>
	umiem wyrazić pozytywną i negatywną opinię	<i>Die Sommerferien sind echt klasse! Es ist schrecklich hier!</i>
Jedzenie i picie	umiem opowiedzieć o swoich zwyczajach żywieniowych	<i>Zu Mittag esse ich immer Fleisch. Ich trinke keine Milch.</i>
	potrafię dowiedzieć się o ulubione potrawy i napoje innych osób i opowiedzieć o swoich ulubionych potrawach i napojach	<i>Was isst du am liebsten? Ich mag Cola am liebsten.</i>

Kategorie semantyczne	Intencje komunikacyjne	Przykłady
	potrafię zamówić coś do jedzenia i picia	<i>Ich möchte einen Salat und einen Orangensaft.</i>
	umiem zapytać o cenę	<i>Was kostet eine Currywurst?</i>
	potrafię wyrazić uczucie głodu i pragnienia	<i>Ich möchte etwas essen. Ich habe Durst.</i>
	umiem zapytać inne osoby, czy chcą coś zjeść lub się czegoś napić	<i>Möchtest du etwas trinken? Hast du Hunger?</i>
Moje cztery kąty	potrafię opisać swoją okolicę	<i>Ich wohne auf dem Lande / in der Stadt.</i>
	umiem opisać własne mieszkanie / dom	<i>Unsere Wohnung hat vier Räume.</i>
	potrafię zapytać o warunki mieszkaniowe osób trzecich	<i>Wie viele Zimmer haben Sie?</i>
	umiem opisać swój pokój	<i>Neben meinem Bett liegen immer Bücher.</i>
Zakupy	potrafię zapytać o towary i ceny	<i>Haben Sie junge Kartoffeln? Was kostet dieses Buch?</i>
	umiem wyrazić życzenia dotyczące zakupu konkretnych artykułów	<i>Ich hätte gern eine Packung Paprikachips.</i>
	potrafię przygotować listę zakupów	<i>Wir brauchen ein Stück Käse, Tomaten und Olivenöl.</i>
Zdrowie	umiem poinformować o swoich dolegliwościach	<i>Ich habe Halsschmerzen. Ich fühle mich nicht gut.</i>
	potrafię udzielić porad	<i>Du darfst nicht so viele Süßigkeiten essen. Du musst zum Arzt gehen.</i>
	umiem zapytać o samopoczucie	<i>Wie fühlst du dich?</i>
	potrafię zrozumieć wskazówki lekarza	<i>Du nimmst Aspirin ein und bleibst im Bett.</i>
Ubiór i wygląd	potrafię opisać swój i czyjś wygląd	<i>Meine Freundin ist groß und schlank. Sie hat braune Augen.</i>
	potrafię opisać czyjś i swój ubiór	<i>Er hat heute ein T-Shirt und eine Jeanshose an.</i>
	umiem prowadzić rozmowy w sklepie odzieżowym dotyczące zakupu	<i>Ich suche ein Kleid, Größe 36.</i>
	potrafię wyrazić swoje zdanie na temat wyglądu	<i>Du siehst heute sehr schön aus.</i>
	potrafię opisać swój i czyjś wygląd	<i>Meine Freundin ist groß und schlank. Sie hat braune Augen.</i>

ZAGADNIENIA GRAMATYCZNE

KLASA IV

W klasie IV gramatyka jest traktowana w sposób odmienny niż w klasach V i VI. Na tym poziomie nie należy wprowadzać kategorii gramatycznych jako takich, a jedynie struktury, stanowiące element komunikacji. Kategorie gramatyczne przedstawione w poniższej tabeli mają więc jedynie służyć lepszemu orientacji nauczyciela realizującego przedstawiony tu program nauczania.

Kategorie gramatyczne	Intencje komunikacyjne	Przykłady
Czasownik		
regularna odmiana czasownika*	<ul style="list-style-type: none"> – umiem przedstawić siebie i inne osoby – potrafię informować, opisać czynności i zdarzenia – umiem opisać / scharakteryzować postać, przedmiot lub miejsce 	<i>ich gehe; du gehst; er/sie/es geht</i>

* Kategorie gramatyczne, które można pominąć w pracy uczniami kontynuującymi naukę języka niemieckiego.

Kategorie gramatyczne	Intencje komunikacyjne	Przykłady
odmiana czasowników <i>sein</i> i <i>haben</i> *		<i>ich bin; wir sind; er hat; ihr habt</i>
czasownik modalny <i>mögen</i>	– umiem wyrazić swoje upodobanie i zamiłowanie	<i>Ich mag am liebsten Pizza.</i>
Rzeczownik		
rodzajnik nieokreślony	– umiem wyrazić określoność, nieokreśloność, ogólność i namacalność	<i>Das ist ein Deutschbuch.</i>
rodzajnik określony		<i>Gelb ist die Sonne, grün ist das Gras.</i>
rodzajnik nieokreślony w bierniku		<i>Ich habe einen Bruder.</i>
liczba mnoga rzeczownika	– wiem, jak wyrazić policzalność i niepoliczalność	<i>der Hund – die Hunde</i>
rzeczowniki złożone		<i>das Deutschbuch, der Englischkurs</i>
Przeczenie		
przeczenie <i>nicht, kein</i>	– potrafię zaprzeczać	<i>Nein, das ist nicht meine Schwester. Das ist doch kein Stift!</i>
Przyimek		
przyimek <i>von</i> w ramach związku przynależności	– wiem, jak wyrazić przynależność / własność	<i>Ich bin Fan von Britney Spears.</i>
Przysłówek		
stopniowanie przysłówka <i>gern</i>	– umiem wyrazić swoje zamiłowania i preferencje	<i>gern, lieber, am liebsten</i>
Liczebnik		
liczebniki główne 1–100*	– umiem liczyć do stu	<i>neunundneunzig</i>
Zaimek		
zaimek osobowy w mianowniku*		<i>ich, du, er, sie, es, wir, ihr, sie, Sie</i>
zaimek dzierżawczy <i>mein, dein, sein, ihr</i> w mianowniku	– umiem wyrazić przynależność / własność	<i>mein/meine, dein/deine, sein/seine, ihr/ihre</i>
zaimki pytające <i>wer, was, wann, wo, woher, wie</i>	– potrafię zadawać pytania	<i>Woher kommst du? Wie geht's dir?</i>
Składnia		
zdanie pojedyncze oznajmujące*	– potrafię poinformować, zrelacjonować zdarzenie, opisać czynność	<i>Meine Freundin wohnt in Wien.</i>
zdanie pojedyncze pytające*	– potrafię zadawać pytania	<i>Was machst du am Nachmittag? Spielst du gern Fußball?</i>
zdanie współrzędnie złożone ze spójnikami: <i>und, aber, oder, denn, deshalb</i>	– potrafię wyrazić jednoczesność, przeciwstawność, wybór, uzasadnienie, skutek	<i>Ich fahre gern Ski, aber noch lieber spiele ich Hockey. Das mag ich nicht, denn es ist langweilig.</i>
zdanie podrzędnie złożone bezspójnikowe	– potrafię wyrazić swoje zdanie	<i>Ich glaube, das stimmt nicht.</i>

KLASA V I VI

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Czasownik	
nieregularna odmiana czasownika	<i>ich schlafe; du schläfst; er/sie/es schläft</i>
czasowniki rozdzielnie złożone	<i>Er steht immer früh auf.</i>
forma <i>möchte</i>	<i>Ich möchte etwas trinken.</i>
czasowniki modalne <i>wollen, müssen, können, dürfen, sollen</i>	<i>Was wollen wir heute machen? Kannst du mir helfen?</i>
czasowniki zwrotne	<i>Er wundert sich ständig über alles.</i>
tryb rozkazujący	<i>Komm doch mal, bitte!</i>
rekcja wybranych czasowników	<i>warten auf; sich freuen auf / über</i>
czas przeszły Perfekt	<i>Wir haben sehr lange gesprochen. Ich bin um 15.00 Uhr losgefahren.</i>
czas przeszły Präteritum czasowników <i>haben, sein</i>	<i>Wo warst du gestern? Hattest du viel zu tun?</i>
Rzeczownik	
rodzajnik określony w bierniku	<i>Ich mag am liebsten den Winter.</i>
rodzajnik nieokreślony i określony w celowniku	<i>Der Lehrer erzählt den Schülern eine Geschichte.</i>
Przeczenie	
przeczenie <i>kein</i> w bierniku	<i>Ich habe keinen Hund.</i>
Przyimek	
przymyki <i>in, auf, vor, hinter, neben, über, unter, an, zwischen</i> z celownikiem i biernikiem	<i>Lena hat ihre CDs in die Schublade getan. Meine Schulbücher liegen immer auf dem Schreibtisch.</i>
przymyki <i>von, zu, bei, mit, nach</i> z celownikiem	<i>Nach der Schule muss ich noch einkaufen gehen.</i>
przymyki <i>für, ohne, um</i> z biernikiem	<i>Ich habe ein Geschenk für dich.</i>
Przymiotnik	
regularne i nieregularne stopniowanie przymiotników	<i>hell, heller, am hellsten; gut, besser, am besten</i>
Przysłówek	
stopniowanie przysłówka <i>viel</i>	<i>viel, mehr, am meisten</i>
Zaimek	
zaimek osobowy w celowniku	<i>mir, dir, ihm, ihr, uns, euch, ihnen, Ihnen</i>
zaimek osobowy w bierniku	<i>mich, dich, ihn, sie, es, uns, euch, sie, Sie</i>
zaimek dzierżawczy <i>unser, euer, ihr, Ihr</i> w mianowniku	<i>unser/unsere, euer/eure, ihr/ihre, Ihr/Ihre</i>
zaimek dzierżawczy <i>mein, dein, sein, ihr, unser, euer, ihr, Ihr</i> w bierniku	<i>Wann wollen wir unseren Opa besuchen?</i>

* Kategorie gramatyczne, które można pominąć w pracy uczniami kontynuującymi naukę języka niemieckiego.

Kategorie gramatyczne	Przykłady
zaimek dzierżawczy <i>mein, dein, sein, ihr, unser, euer, ihr, ihr</i> w celowniku	<i>Was schenkst du deiner Freundin?</i>
zaimek nieosobowy <i>es</i>	<i>Es ist heute sehr warm. Es regnet.</i>
zaimek nieokreślony <i>man</i>	<i>Im Winter fährt man oft Ski.</i>
zaimek zwrotny <i>sich</i>	<i>Ich habe mich wirklich gefreut.</i>
Składnia	
zdania podrzędnie złożone ze spójnikami <i>dass, weil</i>	<i>Ich kann nicht kommen, weil ich krank bin.</i>

Metodyczne aspekty realizacji programu

UWAGI OGÓLNE

Nowoczesna dydaktyka języków obcych dysponuje wieloma metodami pracy z uczniami, które – zgodnie z ogólnymi celami nauczania – należy dostosowywać i selektywnie wykorzystywać w zależności od wieku i poziomu zaawansowania uczących się. W nauczaniu na poziomie szkoły podstawowej, którego głównym celem jest osiągnięcie przez uczących się takiego poziomu poszczególnych sprawności językowych, który zapewnia możliwość swobodnego porozumiewania się w podstawowych sytuacjach życia codziennego, najbardziej efektywne wydaje się być – powszechnie obecnie stosowane – podejście komunikacyjne, wprowadzające ucznia bezpośrednio w autentyczne konteksty sytuacyjne, jakie zazwyczaj towarzyszą komunikacji językowej w życiu codziennym. Podejście to pozwala na optymalną aktywizację ucznia i jego kreatywny współdziałanie w procesie nauczania na partnerskich warunkach. Sprzyja zaznaczeniu jego autonomii w procesie nauczania. Daje mu też możliwość wyrażania własnych opinii, sądów, emocji, preferencji i oczekiwań.

Proces nauczania powinien być więc tak pomyślany, by od samego początku kłaść nacisk na przyswajanie przez uczniów afektywnych form wyrażania się, które pozwolą im stać się w pełni autonomicznymi partnerami na lekcji. Postawę tę pomaga kształtować także system krytycznej ewaluacji zajęć, dokonywanej przez samych uczących się. Służą do tego celu specjalne ankiety ewaluacyjne. Poniżej przedstawiam jej przykładowy formularz.

Przykładowa ankieta ewaluacyjna dla ucznia

Droga Uczennico! Drogi Uczniu!

Proszę Cię o poświęcenie czasu na wypełnienie tej ankiety. Twoje odpowiedzi pozwolą mi przemyśleć naszą wspólną pracę na lekcjach języka niemieckiego. Bardzo mi zależy na Twoich szczerych odpowiedziach. Dziękuję.

- Jak oceniasz atmosferę na dzisiejszej lekcji?
 - bardzo dobrze
 - dobrze
 - średnio
 - źle
- Jaka była dzisiejsza lekcja?
 - bardzo ciekawa
 - mało ciekawa
 - nudna
 - stresująca
 - za trudna
- Jak oceniasz swoją aktywność na lekcji?
 - bardzo duża
 - duża
 - średnia
 - mała
- Czy nauczyłaś/nauczyłeś się czegoś nowego na dzisiejszej lekcji?
 - tak, dużo
 - trochę
 - niewiele
 - nic

5. Czy lubisz lekcje niemieckiego?

- tak, bardzo
- średnio
- nie lubię

6. Co chciałabyś/chciałbyś zmienić na lekcjach języka niemieckiego?

.....

.....

.....

.....

.....

Jeśli chcesz jeszcze coś dodać od siebie – proszę bardzo.

.....

.....

.....

Wydaje się, że – jakkolwiek sensowne, przydatne, rozwijające i efektywne mogłoby okazać się stosowanie podejścia komunikacyjnego – nie można go stosować w pracy z dziećmi 10–12-letnimi bez żadnych ograniczeń i krytycznego nastawienia. Należy bowiem pamiętać, że takie podejście dydaktyczne jest skuteczne na tym etapie nauczania tylko wtedy, gdy przestrzega się zasady równowagi elementów receptywnych i produktywnych¹¹. Zasada ta pozwala dzieciom oswoić się z całkowicie dla nich obcym językiem, zoptymalizować długość trwania niezbędnej fazy inkubacji językowej i eliminuje niepotrzebny element stresu związany z koniecznością wyrażania natychmiastowych i zupełnie spontanicznych reakcji językowych. Uczniowi trzeba dać czas, by zaczął mówić w języku obcym i by mógł to robić z prawdziwą przyjemnością. Uczeń nie może zostać pozostawiony samemu sobie. Efekt komunikacyjny zostanie osiągnięty dopiero i tylko wtedy, gdy zdoła on sobie przyswoić odpowiedni schemat językowy i będzie potrafił swobodnie go powielać. Dlatego tak istotne jest, by dbać o dużą różnorodność zadań wykonywanych na lekcji oraz ćwiczeń automatyzujących i utrwalających poznane struktury językowe.

Warto uzupełnić klasyczny model komunikacyjny pewnymi elementami metody audiolingwalnej, której podstawowym celem jest zautomatyzowanie nawyków językowych. Oczywiście nastawienie to nie może dominować i ma spełniać przede wszystkim funkcje pomocnicze. Wskazane jest ponadto, by dążyć do możliwie pełnej integracji wszystkich sprawności językowych, by uniknąć izolowania ich wobec siebie, ponieważ skuteczną komunikację w języku obcym zapewnia dopiero in-

tegracyjne rozwijanie różnych sprawności, przede wszystkim słuchania ze zrozumieniem i mówienia.

Pamiętać należy też, by w procesie ich nauczania wykorzystywać różne rodzaje tekstów, gdyż skupienie się przede wszystkim na dialogu (powszechne w chwili obecnej) zaniedbuje realizowanie nieodzownych w procesie nauczania celów poznawczych, które dla młodego człowieka mogą mieć dodatkową wartość motywacyjną. Na uwagę zasługuje tu metoda nauczania, znana pod angielską nazwą *story approach*, polegająca na wykorzystaniu w nauce języka obcego – i to na szeroką skalę – tekstów narracyjnych, takich jak baśnie, bajki, historyjki, anegdoty itd.¹² Dużą rolę w procesie nauczania dzieci odgrywają też różnego rodzaju piosenki, wierszyki i krótkie rymowanki. Praca z tego typu tekstami (*prosodic approach*) – oprócz niezwykle istotnego aspektu zabawowego, którego walory dydaktyczne są w tej grupie wiekowej nie do przecenienia – ma cały szereg zalet merytorycznych: stanowi doskonały trening pamięci, pomaga opanować wymowę i rytmiczną melodię języka oraz zwiększyć tempo mówienia bez stosowania żmudnych ćwiczeń fonetycznych. Śpiew i towarzyszący mu ruch (taniec, elementy choreografii) stanowią doświadczanie języka za pomocą wielu zmysłów jednocześnie (o zasadzie multisensoryczności będzie jeszcze mowa za chwilę). Teksty tego rodzaju stanowią wreszcie nieocenione wsparcie w procesie nauczania i zapamiętywania nowego słownictwa. Trzeba też pamiętać, że umiejętność zaśpiewania piosenki lub wyrecytowania wiersza w języku obcym ma dodatkową wartość motywacyjną, polegającą na możliwości zaprezentowania innym konkretnych wyników własnej pracy i zostania docenionym¹³. Istotnym elementem tej metody powinna być zintensyfikowana praca w parach i małych grupach, bo tylko w takich warunkach jest możliwa rzeczywista symulacja autentycznych sytuacji komunikacyjnych. Poza tym jest to ważny czynnik przyczyniający się do uatrakcyjnienia zajęć i ożywienia atmosfery na lekcji. Stymulujący klimat lekcji spełnia niebagatelną rolę w procesie efektywnego nauczania języka obcego. Prowadzący zajęcia powinien więc dołożyć wszelkich starań, by stworzyć uczniom warunki, które pozwolą im wykazać się swobodą wypowiedzi, aktywnością, samodzielnością w formułowaniu sądów i opinii oraz wyrażać pozytywne i negatywne emocje.

Interakcja na lekcji nie powinna odbywać się wyłącznie na płaszczyźnie nauczyciel – uczeń, gdyż sytuacja taka tworzy hierarchiczny model komunikacyjny, w którym uczeń przyjmuje automatycznie rolę sprawdzanego i odpytywanego, co wpływa na niego stresująco i demotywująco¹⁴.

¹¹ Jan Iluk mówi wręcz o priorytecie sprawności receptywnych (por. Jan Iluk, *Jak uczyć małe dzieci języków obcych?*, Katowice 2002, s. 55–59).

¹² Na temat wykorzystania tekstów narracyjnych we wczesnoszkolnym nauczaniu języków obcych i walorach dydaktyczno-wychowawczych tej metody. Zob.: Jan Iluk, *op. cit.*, s. 103–123.

¹³ Por. *ibidem*, s. 98–102.

¹⁴ Por. H. Stasiak, *Wpływ czynników emocjonalnych na dziecięcą aktywizację języka obcego*, w: *Problemy komunikacji międzykulturowej. Lingwistyka, translatoryka, glottodydaktyka*. Warszawa 2000, s. 402–427.

Ważne jest, by uczenia – stosownie do jego wieku – traktować jako partnera. Pamiętać należy przy tym, by nie stawiać mu wymagań, którym nie będzie on w stanie sprostać z racji swojego wieku. Kierować się należy przy tym sprawdzoną montessoriańską zasadą podążania za potrzebami dziecka i komunikowania się z nim na poziomie jego potrzeb, pamiętając, że dziecko ma prawo do błędów, niepowodzeń i niewiedzy. Powinniśmy w procesie nauczania raczej wyposażyć go w instrumenty pozwalające mu radzić sobie w takich sytuacjach, niż żądać od niego językowej perfekcji. Autonomię i pozytywną samoocenę dziecka wspiera i rozwija także systematyczne kompletowanie materiałów w osobistym portfolio językowym ucznia. Należy wyjść z założenia, że jest to czynnik niezmiernie zachęcający do samodzielnego wykonywania zadań językowych, rozwijający systematyczność i pomagający zdobyć się młodemu człowiekowi na krytyczną autorefleksję w stosunku do własnych postępów w nauce języka. Dodatkowym efektem portfolio jest możliwość pokazania innym swoich osiągnięć, pochwalenia się swoimi najlepszymi pracami i projektami, co zwłaszcza w tym wieku pełni niebagatelną rolę motywującą.

Nie wolno zapominać także, jak ważną rolę – szczególnie w pracy z dziećmi – odgrywa prawidłowa wizualizacja treści językowych: praca z obrazem, fotografią i ilustracją. Pozwala ona na aktywizowanie wiedzy uczniów poprzez asocjacje, stymuluje ich wyobraźnię, samodzielność i korzystnie wpływa na utrwalanie się nowego słownictwa oraz kontekstów jego potencjalnego zastosowania. Percepcja treści językowych powinna odbywać się na zasadzie multisensoryczności, tj. poprzez aktywizację wszystkich zmysłów uczącego się, co jest niezwykle ważne zwłaszcza u dzieci. We współczesnej epoce powszechnej komunikacji trudno wyobrazić sobie proces nauczania języka obcego bez wykorzystania nowoczesnych mediów elektronicznych. Ogromne możliwości oferuje w tym względzie przede wszystkim internet, dając możliwość autentycznej komunikacji i nieograniczony kontakt z żywym językiem. Pamiętając o powstających w ten sposób bezspornych korzyściach, należy uczulić jednocześnie uczniów na niebezpieczeństwa związane z użytkowaniem tego medium, co stanowić będzie dodatkowy, istotny aspekt wychowawczy nauczania. Z nauczaniem języków obcych wiąże się też nierozzerwalnie aspekt interkulturowy, którego nie wolno zaniedbywać. Prezentowany tu program nauczania kładzie od samego początku stosowny nacisk na pracę z treściami o charakterze kulturowym. Chodzi przy tym nie tylko o wiedzę z zakresu obyczajowości i tradycji związanych np. z obchodzeniem świąt i uroczystości, lecz także o semantyzację słownictwa, wymowę, nastawienia (często stereotypowe), normy społeczne, wartości, konwencje społeczne itd. W dydaktyce języka niemieckiego dodatkowym aspektem musi być historyczna i decydująca o współczesnym kształcie niemieczyny jej wielocentryczność: różnice językowe pomiędzy poszczegól-

nymi regionami oraz istnienie wielu krajów, w których mieszkańcy – często w odmienny nieco sposób – posługują się językiem niemieckim. Dlatego też od samego początku uczeń nie powinien być zapoznawany z jakimś zunifikowanym kodem językowym i uniwersalnymi treściami kulturowymi, które by za nim stały, bo taki obraz nie odpowiada rzeczywistości geograficznej, historycznej i kulturowej. Należy konsekwentnie przedstawiać obraz krajów niemieckiego obszaru językowego (D-A-CH-L) jako przestrzeni otwartej na różnorodność mowy, postaw, zachowań i tradycji.

TECHNIKI ROZWIJANIA PODSTAWOWYCH SPRAWNOŚCI JĘZYKOWYCH

Słuchanie

Sprawność słuchania ze zrozumieniem jest w komunikacji językowej niezbędna, a w pracy z dziećmi rozpoczynającymi naukę języka obcego wysuwa się na plan pierwszy. To od jej ćwiczenia powinniśmy rozpocząć proces nauczania, zapewniając dzieciom maksymalnie dużo okazji do słuchania wypowiedzi formułowanych w obcej dla nich mowie. Należy pamiętać także o tym, że prezentowanie na lekcjach autentycznych materiałów dźwiękowych stanowi nieodzowny element pracy nad przyswojeniem przez uczniów poprawnej wymowy w języku obcym.

Zwracać trzeba uwagę, że rozumienie tekstu słuchanego odbywa się na kilku poziomach. Pierwszym z nich jest rozumienie globalne, czyli zdolność rozumienia ogólnej tematyki tekstu. Innym rodzajem rozumienia jest rozumienie detaliczne, czyli selektywne, w którym chodzi o „wydobycie” ze słuchanego tekstu konkretnych informacji. Podstawa programowa określa następujące cele, do jakich ma prowadzić praca nad opanowaniem tej sprawności na etapie szkoły podstawowej:

1. rozumienie ogólnego sensu prostych sytuacji komunikacyjnych (w tym intencji rozmówcy);
2. rozumienie instrukcji nauczyciela;
3. rozumienie ogólnego sensu oraz wyszukiwanie informacji szczegółowych w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach.

Cele te zostały rozwinięte w rozdziale 5.2. niniejszego programu nauczania. Na pierwszy plan wysuwa się w nich umiejętność rozumienia globalnego, ale wymagane jest też stosowne rozwijanie sprawności słuchania selektywnego. Aby cele te mogły zostać osiągnięte, a zadania polegające na słuchaniu ze zrozumieniem przynosiły efekty, niezbędne jest odpowiednie przygotowanie uczniów do ich wykonania.

W tym kontekście dysponujemy następującymi technikami pracy przed wysłuchaniem tekstu:

- praca z materiałem graficznym, wizualizującym za pomocą obrazów, ilustracji i fotografii temat i treść tekstu do słuchania;
- rozmowa na temat związany z tekstem (także po polsku, o ile rozmowa w języku niemieckim miałaby być nieefektywna);
- skojarzenia, asocjogramy, elementy porządkujące dostępną już wiedzę na dany temat;
- podanie słów kluczowych;
- antycypacja możliwych treści tekstu.

Niektóre zadania są wykonywane bezpośrednio w trakcie słuchania tekstu. Tego typu pracę umożliwiają następujące techniki:

- ustalanie redundancji tekstu (np. miejsca, w którym odbywała się rozmowa);
- porządkowanie kolejności ilustracji do tekstu;
- ustalanie prawidłowej kolejności fragmentów tekstu;
- zaznaczanie wypowiedzi zgodnych z treścią wysłuchanego tekstu;
- uzupełnianie tekstów z lukami;
- wypełnianie tabeli;
- wykonywanie czynności ruchowych sugerowanych treścią słuchanego tekstu;
- kolorowanie obrazków;
- uzupełnianie brakujących elementów ilustracji;
- wybór prawidłowej opcji (prawda – fałsz);
- robienie prostych notatek.
- ustalanie redundancji tekstu (np. miejsca, w którym odbywała się rozmowa);
- ustalanie kolejności ilustracji do tekstu;
- ustalanie prawidłowej kolejności fragmentów tekstu;
- zaznaczanie wypowiedzi zgodnych z treścią wysłuchanego tekstu;
- uzupełnianie tekstów z lukami;
- wypełnianie tabeli;
- wykonywanie czynności ruchowych sugerowanych treścią słuchanego tekstu;
- kolorowanie obrazków;
- uzupełnianie brakujących elementów ilustracji;
- wybór prawidłowej opcji (prawda – fałsz);
- redagowanie prostych notatek.

Po wysłuchaniu całego tekstu, w celu utrwalenia nowego materiału i jednoczesnego wykorzystania go do ćwiczenia sprawności pisania i mówienia, stosujemy następujące techniki:

- stawianie pytań dotyczących treści tekstu i udzielanie odpowiedzi;
- streszczenie i opowiadanie wysłuchanego tekstu;
- odgrywanie scenek na podstawie usłyszanego dialogu;

- przeprowadzanie ankiet;
- wyrażanie własnego zdania na temat poruszony w tekście i emocji, które się rodzą w związku z jego treścią;
- prosta wypowiedź pisemna odnosząca się do treści tekstu.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu sprawności słuchania¹⁵

Przykład 1

A. Kto? Co? O której godzinie? Posłuchaj dialogów i połącz linią informacje.

Dialog 1

Lena: Nadine, gehen wir heute schwimmen?
 Nadine: Schwimmen? Wann?
 Lena: Am Nachmittag.
 Nadine: Am Nachmittag? Da habe ich keine Zeit. Da habe ich meine Chorprobe.
 Lena: Um wie viel Uhr?
 Nadine: Um 15.
 Lena: Und wie lange dauert deine Chorprobe?
 Nadine: Zwei Stunden.
 Lena: Schwimmen gehen wir um 18. Ist das in Ordnung?
 Nadine: Ja, okay, abgemacht.

Dialog 2

Marcel: Marcel Bräuer.
 Dennis: Hallo, Marcel, hier ist Dennis. Was machst du heute?
 Marcel: Wann?
 Dennis: Am Vormittag.
 Marcel: Ich gehe reiten.
 Dennis: Ach, schade, um wie viel Uhr?
 Marcel: Um zehn. Warum fragst du?
 Dennis: Ich dachte, wir gehen zusammen Fußball spielen.
 Marcel: Nein, nein, ich gehe dann reiten.

Dialog 3

Jasmin: Mama!
 Mama: Ja, Jasmin, was ist?
 Jasmin: Wann kommt die Oma?
 Mama: Am Abend.
 Jasmin: Aber um wie viel Uhr?
 Mama: Um sieben. Warum fragst du?
 Jasmin: Ich habe meinen Tanzkurs um halb sieben. Er dauert eine Stunde.
 Mama: Das macht nichts. Sie bleibt länger bei uns.

1.	Nadine	hat	um 18.00 Uhr	schwimmen.
2.	Marcel	hat	um 18.30 Uhr	reiten.

¹⁵ Wszystkie przykładowe materiały prezentowane w niniejszym programie nauczania pochodzą z serii podręczników „Punkt” wydanej nakładem Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych.

3. Jasmin geht um 18.00 Uhr ihren Tanzkurs.
 4. Nadine geht um 15.00 Uhr ihre Chorprobe.
 5. Jasmins hat um 10.00 Uhr zu Besuch.

B. Posłuchaj jeszcze raz i wpisz brakujące informacje.
 Nadine hat am keine Zeit. Da hat sie ihre
 Die dauert Stunden. Um Uhr geht sie dann Marcel hat am keine Zeit. Er geht dann Er geht nicht spielen. Jasmin hat ihren um Der dauert eine Stunde. Ihre Oma kommt um Uhr am zu Besuch.

Przykład 2

A. Posłuchaj wywiadu z Filipem i zaznacz prawidłową odpowiedź.

Tekst do słuchania:

Reporter: Ich mache eine Umfrage zum Thema „Ein ganz normaler Tag“ und will euch ein paar Fragen stellen, okay? Philipp, erzähl uns ein bisschen über deinen Alltag. Wie sieht so ein ganz normaler Tag bei dir aus? Um wie viel Uhr stehst du auf?

Philipp: Okay. An Schultagen ist eigentlich alles gleich. Ich stehe um 6.30 Uhr auf. Meine Mutter macht das Frühstück. Dann frühstücken wir zusammen um 7.00 Uhr. Um 7.30 Uhr gehen wir beide los: ich in die Schule und meine Mutter zur Arbeit.

Reporter: Aha, und wann isst du zu Mittag?

Philipp: Um 13.00 Uhr esse ich zu Mittag und um 15.00 Uhr komme ich nach Hause zurück. Meine Mutter arbeitet bis halb fünf. Dann macht sie noch oft Einkäufe. Ich spiele Basketball mit meinen Kumpels. Um 18.00 Uhr ist meine Mutter wieder zu Hause. Sie räumt etwas auf und ich helfe immer.

Reporter: Was machst du also?

Philipp: Na ja, ich räume auch auf, mit meiner Mutter zusammen. Wenn das Wetter schön ist, gehen wir beide noch kurz spazieren. Das ist toll! Dann machen wir das Abendbrot und essen zusammen zu Abend. Danach, so um 21.00 Uhr gehe ich schlafen und meine Mama sieht noch fern oder liest etwas und geht erst um 23.00 schlafen.

Reporter: Vielen Dank. Und du, Maria? Wie ist es ...?

Philipp erzählt über:

- seine Freunde. seinen Tag.
 seine Schule. seinen Vater.

B. Przeczytaj teraz streszczenie wypowiedzi Filipa i wpisz brakujące godziny.

23.00 – 6.30 – 13.00 – 21.00 – 15.00 – 7.30 – 18.00 – 7.00

Philipp steht um auf. Seine Mutter macht das Frühstück. Sie frühstücken zusammen um Uhr und um gehen sie beide los: Philipp geht in die Schule und seine Mutter zur Arbeit. Um isst er zu Mittag und kommt nach Hause. Dann spielt er draußen Basketball mit Kumpels. Seine Mutter kauft noch ein und um kommt sie nach Hause. Sie räumt auf und Philipp hilft immer. Manchmal gehen sie noch kurz spazieren. Dann essen sie zusammen zu Abend. Um geht Philipp schlafen. Seine Mutter sieht noch fern oder liest etwas und geht erst um schlafen.

C. Posłuchaj jeszcze raz nagrania i sprawdź, czy prawidłowo uzupełniłeś / łaś tekst. Nanieś ewentualnie poprawki.

D. Przeprowadź ze swoją koleżanką / swoim kolegą z ławki wywiad o tym, co i o której godzinie robi w ciągu dnia. Przygotuj wcześniej pytania.

- Um wie viel Uhr stehst du auf?
- Ich stehe um Uhr auf.
- Was machst du um 17.00 Uhr?
- Um 17.00 Uhr ich

Mówienie

Sprawność mówienia jest tyleż istotnym, co trudnym zakresem w nauczaniu języka obcego. Z jednej strony to właśnie biegle posługiwanie się językiem mówionym zapewnia optymalne warunki porozumiewania się w języku obcym, z drugiej zaś zbyt forsowanie tej sprawności u uczniów zaczynających dopiero naukę języka może doprowadzić do trudno odwracalnego zahamowania rozwoju tej sprawności. Dlatego też do pracy nad jej rozwojem należy podejść ze szczególną czujnością, uwagą i skrupulatnością oraz poświęcić jej szczególnie dużo wysiłku i przemyślanej pracy.

Podstawowym zadaniem w tym względzie jest pomoc uczącym się w przełamaniu bariery językowej, która początkowo bardzo utrudnia formułowanie nawet prostych myśli w obcym języku. Pamiętajmy, że uczeń ma pełne prawo do tego, by nie wypowiadać się od początku w pełni spontanicznie i płynnie w języku, którego się uczy. Nie należy go do tego przymuszać, lecz pozostawić mu stosowny czas na naturalną inkubację tej sprawności. Cele, jakie należy stawiać sobie odnośnie do tej sprawności, określa podstawa programowa (szczegółowe ich omówienie prezentuję w rozdziale 5.2.). Są to:

- umiejętność zadawania prostych pytań oraz udzielania odpowiedzi;
- zdobywanie i udzielanie informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego;
- formułowanie krótkiej wypowiedzi o sobie, rodzinie, najbliższym otoczeniu;

- inicjowanie i podtrzymywanie prostej rozmowy dotyczącej typowych sytuacji dnia codziennego;
- opanowanie poprawnej wymowy w zakresie poznanego materiału językowego.

Ćwiczeniu i rozwijaniu sprawności mówienia służyć mogą następujące techniki pracy dydaktycznej:

- praca z materiałem graficznym (kolaże zdjęć i rysunków, historyjki obrazkowe, komiksy, ministymulusy);
- opisywanie;
- antycypacja treści;
- snucie przypuszczeń i skojarzeń;
- wskazywanie różnic pomiędzy dwiema podobnymi ilustracjami;
- odpowiadanie na konkretne pytania, w tym pytania należące do tzw. języka lekcyjnego;
- ćwiczenia pozwalające na formułowanie wątpliwości, prośby o pomoc, sygnalizowanie niewiedzy;
- powtarzanie dialogów na podstawie przedstawionego schematu;
- formułowanie wypowiedzi ustnej na podstawie przygotowanego planu ramowego;
- inscenizowanie konkretnych sytuacji z życia;
- „łańcuszki” pytań i odpowiedzi;
- przeprowadzanie ankiet i wywiadów;
- praca w parach i małych grupach oraz referowanie jej wyników na forum klasy;
- rozmowy na tematy inspirujące dzieci do formułowania poglądów i zajmowania określonego stanowiska;
- ćwiczenie konstrukcji językowych, pozwalających werbalizować emocje, poglądy i przemyślenia;
- powtarzanie usłyszanych słów i rymowanek;
- uczenie się na pamięć rymowanych wierszyków i ich recytowanie;
- śpiewanie piosenek i melorecytacja.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu sprawności mówienia

Przykład 1

Wybierz jedną osobę z rodziny Karoliny i opisz ją koleżance / koledze z ławki, a ona / on niech zgadnie, o kogo chodzi. Potem zamieńcie się rolami.

Er/Sie ist ...	Wer ist das?
Er/Sie mag ...	Das ist ...
Er/Sie spielt ... / tanzt / kocht / ...	

Przykład 2

Posłuchajcie dialogów i twórzcie podobne.

Dialog 1

A. Wie heißt deine Schwester?

B. Meine Schwester heißt Marianne.

A.

Vater
Oma
Bruder

B.

Robert
Luise
Jakob

Dialog 2

A. Was macht dein Bruder gern?

B. Mein Bruder skatet gern.

A.

Schwester
Opa
Mama

B.

spielt gern Klavier
schwimmt gern
tanzt gern

Dialog 3

A. Ist das dein Vater?

B. Nein, das ist nicht mein Vater. Das ist mein Opa.

A.

Bruder
Mutter
Schwester

B.

Schwester
Oma
Bruder

Przykład 3

Zabawa. Podzielcie się na grupy. W każdej grupie osoba rozpoczynająca grę mówi: *Ich spiele gern Schach*. Kolejna osoba powtarza zdanie i dodaje ciąg dalszy: *Ich spiele gern Schach und sehe gern fern*. Jak długie zdanie uda się ułożyć bez pomyłki?

Czytanie

Czytanie, podobnie jak słuchanie ze zrozumieniem, jest receptywną sprawnością językową i jako taka nadaje się doskonale do zadań integrujących różne sprawności, tj. łączących ich przyswajanie i ćwiczenie z jednoczesnym wykorzystaniem sprawności produktywnych, takich jak pisanie czy mówienie. Ważne jest przy tym, by uczniowie przyswoili sobie nie tylko niełatwą zdolność czytania w języku obcym, lecz żeby przede wszystkim rozwijać u nich umiejętność selektywnego, globalnego i szczegółowego zrozumienia czytanego tekstu. Odniesienie do niej powinno wpływać ponadto na charakter tekstów, które mają stanowić materiał do pracy z uczniami. Powinny być to przede wszystkim proste, dostosowane do wieku i poziomu znajomości języka u ich odbiorców teksty użytkowe, takie jak spis dań w restauracji, plan lekcji, rozkład jazdy, plan dnia, lista zakupów i oryginalne teksty komunikacyjne, takie jak SMS-y, e-maile, posty internetowe i listy, kartki świąteczne, życzenia i pozdrowienia okolicznościowe,

ponadto teksty wierszyków i piosenek, wywiady, komiksy, artykuły z prasy dziecięcej, stron internetowych i gazetek szkolnych. Technika *story approach*, której zalety już wcześniej wspomniano, sugeruje także wykorzystywanie na szerszą skalę tekstów narracyjnych: baśni, bajek, opowiadań, opisów podróży i innych tekstów o niewątpliwych walorach poznawczych. Podejście takie odpowiada celom wyznaczonym w podstawie programowej odnośnie do stopnia opanowania tej sprawności, czyli rozumieniu powszechnie spotykanych dokumentów, takich jak: menu, rozkład jazdy, ogłoszenia, reklamy, listy i instrukcje, wyszukiwaniu konkretnych informacji w prostych tekstach, umiejętności rozumienia ogólnego sensu prostych, adaptowanych tekstów.

Pracując nad sprawnością czytania, postępujemy (analogicznie do pracy nad rozwojem umiejętności słuchania ze zrozumieniem) w trzech etapach: przed przeczytaniem tekstu, w trakcie i po jego przeczytaniu. Przed przystąpieniem do lektury można wykorzystać następujące techniki w celu zainteresowania uczniów tematyką tekstu:

- wizualizacja tematyki tekstu za pomocą materiału graficznego;
- praca skojarzeniowa i sporządzanie asocjogramów;
- rozmowa (ewentualnie po polsku) wprowadzająca w tematykę tekstu, słuchanie nagranych wypowiedzi na dany temat, antycypowanie treści tekstu na podstawie jego tytułu.

Aby zintensyfikować uwagę i staranność lektury w trakcie czytania i umożliwić w ten sposób stosowne zrozumienie tekstu, mamy do dyspozycji następujące techniki:

- identyfikacja w tekście słów kluczowych;
- ćwiczenia polegające na wyborze odpowiedniej opcji (prawda – fałsz);
- ćwiczenia polegające na możliwości wielokrotnego wyboru;
- ustalanie autora danej wypowiedzi lub osoby pojawiającej się w tekście, do której jakieś sformułowanie się odnosi;
- dopasowywanie do tekstu odpowiedniego tytułu lub śródtytułów do poszczególnych części tekstu;
- łączenie tekstu lub jego części z odpowiednimi ilustracjami;
- sensowne łączenie ze sobą różnych elementów tekstu: rozsypanych fragmentów, listu i odpowiedzi na list itp.;
- uzupełnianie brakujących informacji na podstawie przeczytanego tekstu;
- wskazywanie w tekście miejsca, z którego pochodzi dana informacja.

Po zakończeniu lektury możemy dalej pracować z przeczytanym tekstem, stosując następujące techniki:

- układanie ramowego planu do przeczytanego tekstu;
- odpowiadanie na konkretne pytanie dotyczące treści tekstu;
- uzupełnianie informacji w formie tabelarycznej;

- pisemne lub ustne streszczenie lub dokładne zrelacjonowanie treści przeczytanego tekstu;
- rozmowa o problematyce, którą tekst poruszał, wyrażanie opinii i formułowanie stanowisk;
- wyrażanie przypuszczeń na temat innego zakończenia lub dalszego ciągu tekstu.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu sprawności czytania

Przykład 1

Z czego się śmieją twoi niemieckojęzyczni rówieśnicy? Przeczytaj fragmenty dowcipów i znajdź puentę do każdego dowcipu.

- „Morgen haben wir keine Schule, unser Lehrer ver-reist!“ „Wohin denn?“
- Ein Junge kommt von der Schule nach Hause. „Wir lernen jetzt Algebra“, sagt er stolz zu seiner kleinen Schwester.
- Ein neuer Schüler steht vor dem Pult. „Wie heißt du?“, fragt der Lehrer. „Florian Müller.“ „Und dein Alter?“
- Eine Stimme im Telefon sagt: „Mein Sohn kann heute nicht zur Schule! Er hat Grippe“. „Wer spricht denn da?“, fragt der Lehrer darauf.
- „Mein Vater, Herr Lehrer!!!“
- „Toll“, sagt diese. „Und was heißt «Guten Tag» auf Algebra?“
- „Keine Ahnung! Er hat nur gesagt: Schluss für heute, morgen fahre ich fort.“
- „Karl Müller“.

A. **B.** **C.** **D.**

Przykład 2

A. Przeczytaj listy młodych internautów. Podkreśl ich ulubione przedmioty nauczania, przedmioty, których nie lubią oraz hobby, a następnie wpisz je do tabelki.

Hallo Sven,
danke für deinen Brief. Ich wohne in Berlin. Ich gehe in die dritte Klasse. Was sind denn so deine Lieblingsfächer? Ich finde Mathe, Deutsch und Sachkunde super. Kunst mag ich nicht. Ich spiele gern Fußball und mag Computerspiele.
Bis bald.
Dein Marcel

Hi, Lea.
Ich wohne in Graz. Ich gehe in die dritte Klasse, meine Lieblingsfächer sind Sport, Englisch, Informatik und Kunst. Deutsch finde ich schwer. Ich reite gern. Ich mag Pferde. Mein Lieblingspferd heißt Plint.
Bis bald.

Michael

Ich heiße Angela und bin 10 Jahre alt. Ich mag in der Schule Mathe, Geschichte und Deutsch. Musik ist auch prima! Ich hasse Sport. Und du? Was magst du nicht? Ich spiele Klavier und Tischtennis. Ich mag Spaghetti sehr gerne. Angela

Wir heißen Vanessa und Stephanie. Wir sind 11 und 10. Wir wohnen in Mülheim. Unsere Hobbys sind: Inlineskaten, Schreiben von E-Mails. Wir mögen Sachkunde, Englisch und Sport. Wir finden Mathe etwas langweilig. Eure Steffi und Vany!!!

	Marcel	Michael	Angela	Vanessa und Stephanie
... mag/mögen				
...				
... mag/mögen				
... nicht				
Hobbys				

B. Opowiedz na podstawie tabelki, które przedmioty szkolne lubią te osoby, których nie lubią oraz jakie mają hobby.
 Marcel mag ...
 Er findet ... super / toll / interessant / prima.
 Er spielt gern ... und mag ...
 Er mag ... nicht.
 Er hasst ...
 Er findet ... blöd / langweilig.

Pisanie

Na etapie szkoły podstawowej sprawność pisania z uwagi na stopień trudności – może zostać opanowana jedynie w stosunkowo niewielkim zakresie. Zgodnie z podstawą programową uczniowie powinni w tym względzie opanować następujące umiejętności:

1. dostrzeganie różnic między fonetyczną a graficzną formą wyrazu oraz umiejętność poprawnego zapisu większości słów znanych ze słuchu;
 2. napisanie krótkiego listu o sobie i swoich zainteresowaniach, przekazanie w formie pisemnej prostej informacji.
- Na tym etapie pisanie często traktujemy jako sprawność wspierającą nauczanie innych elementów komunikacji językowej: słuchania, mówienia i czytania. W tym zakresie wykorzystywane są następujące techniki:
- uzupełnianie luk w tekście;
 - wypełnianie formularzy, ankiet i tabel;
 - uzupełnianie asocjogramów;
 - wpisywanie tekstów do komiksów;
 - podpisywanie zdjęć i ilustracji;

- tworzenie tekstu na podstawie historyjki obrazkowej;
 - robienie prostych notatek w czasie słuchania tekstu;
 - zapisywanie na tablicy skojarzeń na określony temat;
 - rozwiązywanie krzyżówek;
 - ćwiczenia ortograficzne: wpisywanie brakujących liter, minidyktanda;
 - zapisywanie słownie prostych liczebników.
- Pisanie jako samodzielną sprawność ćwiczymy za pomocą następujących technik:
- opisywanie wyglądu i charakteru osób;
 - pisemne relacjonowanie prostych zdarzeń według przygotowanego wcześniej planu;
 - pisanie prostych tekstów, takich jak: e-maile, listy, posty internetowe, zaproszenia, kartki z życzeniami i pozdrowieniami, proste ogłoszenie.

Przykładowe zadania służące rozwijaniu sprawności pisania

Przykład 1

Opisz swoją rodzinę.

Meine Mutter heißt Sie ist Jahre alt.
 Sie gern. Sie mag Sie ist
 Mein Vater
 Meine Schwester
 Mein Bruder
 Meine Oma
 Mein Opa

Przykład 2

Co Sarah robi w ciągu dnia? Napisz.

- 7.00 aufstehen, duschen, Zähne putzen
- 7.15 rühstücken
- 7.45 in die Schule gehen
- 8.00 Deutsch, Geschichte und Mathe lernen
- 13.00 zu Mittag essen
- 15.00 nach Hause kommen
- 15.15 mit Freunden spielen
- 17.00 Englischkurs haben
- 18.00 Hausaufgaben machen
- 19.00 mit Eltern zu Abend essen
- 20.00 Computer spielen oder fernsehen
- 21.30 schlafen gehen

TECHNIKI NAUCZANIA GRAMATYKI

Stosując komunikacyjne podejście do nauczania języka obcego, musimy dopasować także prezentację i utrwalanie materiału gramatycznego do jego założeń i praktyki. Oznacza

to, że zagadnień gramatycznych nie powinno się przedstawiać w sposób odizolowany od całości procesu komunikacji językowej. Należy też zapoznać uczniów z konkretnymi funkcjami komunikacyjnymi prezentowanych struktur gramatycznych i syntaktycznych. Istnieją dwie podstawowe metody nauczania reguł gramatycznych:

- metoda dedukcyjna, czyli prezentowanie gotowych reguł;
- metoda indukcyjna, czyli samodzielne rozpoznanie nowych struktur gramatycznych i formułowanie rządzących nimi reguł poprzez analizę stosownego materiału leksykalnego.

Indukcyjna prezentacja materiału gramatycznego zdaje się być bardziej efektywna, ponieważ samodzielne docieranie do jakiejś wiedzy pozytywnie wpływa na jej utrwalenie. Należy jednak pamiętać, że uczniowie w szkole podstawowej nie dysponują jeszcze na tym poziomie edukacji pełną i ugruntowaną wiedzą z zakresu terminologii gramatycznej i struktur językowych opisywanych za jej pomocą. Trzeba więc uważać, by nie przeforsować ich nadmiarem teoretycznych informacji i nie zniechęcić w ten sposób do nauki języka obcego. Z tego też względu nauczanie gramatyki powinno być na tym etapie ograniczone do rzeczy naprawdę niezbędnych. Forma ich prezentacji powinna stanowić rodzaj syntezy metody dedukcyjnej i indukcyjnej w zależności od specyfiki i stopnia trudności poszczególnych zagadnień. Należy umiejętnie kierować poszukiwaniami uczniów. Powinni oni dochodzić do stosownej wiedzy na temat struktur gramatycznych na zasadzie tzw. sterowanego odkrycia. Trzeba też zachęcać dzieci do poszukiwania podobieństw i różnic pomiędzy systemami gramatyki polskiej, angielskiej i niemieckiej, tak by tam, gdzie to możliwe, uczyły się nowych struktur na zasadzie analogii i kontrastu. Często też na tym poziomie edukacji korzystniejsza wydaje się rezygnacja z prezentacji danego zagadnienia jako nowej i nadmiernie skomplikowanej reguły gramatycznej na rzecz pracy utrwalającej dane konstrukcje w formie przydatnego do komunikacji materiału leksykalnego.

Prezentując zagadnienia z zakresu wiedzy gramatycznej, możemy wykorzystać następujące techniki:

- wizualizacja paradygmatów odmiany i składni;
- uzupełnianie tabel z różnymi formami fleksyjnymi;
- tworzenie zdań z rozsypanek słownych;
- uzupełnianie zdań wyrazami w odpowiedniej formie gramatycznej;
- dopisywanie brakujących końcówek;
- przekształcanie zdań (np. z oznajmujących na pytające);
- łączenie ze sobą fragmentów zdań;
- samodzielne kończenia zaczętych zdań;
- dryl substytucyjny;
- ćwiczenia polegające na możliwości wielokrotnego wyboru.

Przykładowe techniki nauczania gramatyki

Przykład 1

Uzupełnij na podstawie podpisów pod obrazkami.

Am Meer baut Sandburgen. Nad morzem buduje się zamki z piasku.

Am See spielt Wasserball. Nad jeziorem gra się w piłkę plażową.

Im Gebirge wandert viel. W górach dużo się wędruje.

Wyraz *man* stosuje się wtedy, kiedy osoba wykonująca czynność nie jest ważna lub kiedy jej nie znamy.

Man występuje zawsze z czasownikiem w osobie liczby pojedynczej.

Ćwiczenia

A. Ułóż zdania, zaczynając zawsze od wyrazu wyróżnionego.

1. am Meer – man – Sandburgen – bauen
2. suchen – im Herbst – man – Kastanien und Pilze
3. man – sein – im Winter – zu Hause – fernsehen – und – oft
4. wie – das – schreiben – man – ?
5. schreiben – mit ß oder ss – man – das – ?
6. im Supermarkt – das – kaufen – man – nicht

B. Wpisz *es* lub *man*.

Im Sommer ist oft sehr warm und sonnig. ist dann immer toll. fährt ins Grüne, picknickt oder liegt in der Sonne. Sehr oft spielt draußen Fußball. ist dann Zeit für Ferien und Freunde. Manchmal regnet und geht dann ins Kino und ins Schwimmbad oder besucht Freunde und spielt Computer.

Przykład 2

Uzupełnij na podstawie tekstu piosenki.

aufstehen:

Wir heute um 7.00 Uhr

anziehen:

Ich schnell die Jacke

zumachen:

Wir die Tür

rausgehen:

Sonja schnell

Czasowniki rozdzielnie złożone składają się z przedrostka (np. *auf-*, *an-*, *zu-*) i czasownika właściwego. W zdaniach prostych przedrostek stoi na zdania.

Ćwiczenia

A. Wpisz czasowniki w odpowiedniej formie.

- Lucia, du bitte die Tür? (zumachen)
- Meine Eltern immer um 5.30 Uhr (aufstehen)
- Mama, ich jetzt ! (rausgehen)
- Jakob, du bitte die Schuhe? Wir gehen schon! (anziehen)

B. Uzupełnij zdania czasownikami w odpowiedniej formie.

zumachen – putzen – machen – gehen – anziehen – kommen – gehen – aufstehen – rausgehen

- Wann deine Eltern, Marlies?
- Um wie viel Uhr du immer
- Jetzt die Kinder die Bücher
- Montags um 14.00 Uhr Bettina schwimmen.
- Ich die Zähne immer morgens und abends.
- Claudia..... ihre Jacke und schnell
- Was du morgen um 18.00 Uhr?
- Papa, wann du nach Hause?

TECHNIKI PRYSWAJANIA MATERIAŁU LEKSYKALNEGO

Komunikacja językowa nie może być płynna bez znajomości odpowiedniej ilości słownictwa pozwalającego trafnie nazywać przedmioty z otaczającego nas świata i relacje między nimi.

Podstawa programowa zwraca uwagę na to, że jednym z celów, jakie powinny zostać zrealizowane w trakcie nauczania języka obcego w szkole podstawowej, powinno być opanowanie przez uczniów techniki korzystania ze słownika dwujęzycznego, opracowanego na użytek szkolny. Niemniej każdy uczeń musi też uczyć się słówek. Proces ten – z natury żmudny, nużący i czasochłonny – należy starać się maksymalnie ułatwić, zracjonalizować i uatrakcyjnić. Możemy to osiągnąć, stosując następujące techniki pracy nad utrwaleniem nowego materiału leksykalnego:

- gry, zabawy (np. *memory*) i kalambury;
- krzyżówki i rebusy;
- łączenie słów i ilustracji;
- sporządzanie tematycznych słowniczków obrazkowych;
- przedstawianie znaczeń za pomocą prostych rysunków;
- sugerowanie znaczeń słów za pomocą języka ciała, mimiiki i gestów;
- szukanie rymów i układanie prostych rymowanek;
- wyjaśnianie znaczenia nowych słów przez wskazanie na przedmioty stanowiące ich rzeczywiste odpowiedniki;

- odczytywanie znaczeń słów na podstawie kontekstu;
- przyporządkowywanie polskich znaczeń słowom niemieckim i tworzenie w ten sposób minisłowniczka tematycznego;
- objaśnianie znaczenia nowych słów z wykorzystaniem znaczeń już znanych;
- kontekstualizacja poprzez tworzenie zdań i wypowiedzi z użyciem nowych słów oraz odgrywanie miniscenek;
- grupowanie wyrazów według: rodzaju gramatycznego, pokrewieństwa znaczeniowego i przynależności do jednego kręgu tematycznego;
- szukanie i łączenie ze sobą słów o znaczeniu zbliżonym lub antonimów;
- grupowanie słów wokół jakiegoś pojęcia przewodniego i sporządzanie asocjogramów;
- eliminowanie słów, które nie pasują znaczeniowo do pozostałych, wymienionych w jednej grupie.

Przykładowe techniki przyswajania materiału leksykalnego

Przykład 1

Połącz ze sobą dwie części rzeczowników i dopisz rodzajnik. Jeśli go nie znasz, to skorzystaj ze słownika.

1..... Früh	tze
2..... Bä	cke
3..... Mü	essen
4..... Ja	stück
5..... Fahr	cker
6..... Mittag	se
7..... Pau	rad

Przykład 2

Jakie to wyrazy? Zapisz je.

1. HOTLE –	4. KONI –
2. PAKR –	5. SUB –
3. AUOT –	6. BALNOL –

Przykład 3

Co nie pasuje? Przekreśl.

- gut – super – schlecht – toll
- schrecklich – nicht gut – schlecht – nicht schlecht
- Guten Tag! – Tschüs! – Auf Wiedersehen! – Ciao!
- Hallo! – schrecklich – Hi! – Grüß dich!
- so lala – es geht – nicht gut – nicht schlecht

Przykład 4

Znajdź 5 wyrazów ukrytych pośród liter. Zaznacz je na kolorowo. Następnie ułóż z tymi wyrazami pytania, na które można odpowiedzieć tak lub nie.

SDSCHOKOLADE STRALAME
NETMUSIKRE SCHWESTERHT
MUTTERWNV XCOMPUTER
NKLASEYZUA DEFAMILIPA
ASRWOPABLE

1.
2.
3.
4.
5.

TECHNIKI PRZYSWAJANIA I ĆWICZENIA POPRAWNEJ WYMOWY

Od samego początku nauki języka obcego należy zwracać uwagę na poprawną wymowę. Dzieci w wieku 10–12 lat łatwo przyswajają sobie melodię języka i wymowę poszczególnych głosek, dlatego zwrócenie szczególnej uwagi na ten właśnie segment nauczania wydaje się na tym etapie edukacji ze wszech miar sensowne i pożyteczne. Pamiętać należy przy tym, że nie wolno dopuścić do utrwalenia się błędnych nawyków fonetycznych. Pracując nad wyćwiczeniem poprawności fonetycznej, mamy do dyspozycji następujące techniki:

- słuchanie nagrań oryginalnych;
- słuchanie pojedynczych wyrazów pogrupowanych według pewnej czytelnej zasady fonetycznej (powtarzająca się głoska, opozycja fonetyczna) i ich wielokrotne powtarzanie¹⁶;
- słuchanie i powtarzanie dłuższych fraz i zdań;
- powtarzanie łamańców językowych;
- głośne czytanie;
- zaznaczanie w tekście usłyszanego słowa;
- uczenie się na pamięć prostych wierszyków i rymowanek;
- przyswajanie sobie tekstów piosenek i wspólne śpiewanie;
- identyfikacja w poszczególnych wyrazach długich i krótkich samogłosek na podstawie nagrania;
- proste ćwiczenia o charakterze logopedycznym.

Przykładowe techniki przyswajania i ćwiczenia poprawnej wymowy

Przykład 1

A. Posłuchaj i zwróć uwagę na wymowę wyróżnionych samogłosek.

Kino – Hotel – Polizei – Telefon – Hallo – Guten Morgen –
Grüß Gott – ich komme – du kommst – ich wohne – du
wohnst – Personen – schon – Polen – Bonn – Frau Dolle –

Frau Dohle – Herr Kollen – Herr Kohlen – Frau Sonne –
Herr Sohne

B. Gdy usłyszysz głoskę *o* wymawianą długo – klaśnij w ręce, gdy krótko – podnieś prawą rękę do góry.

C. Zamaluj długie *o* na czerwono, a krótkie *o* na zielono.

D. Posłuchaj jeszcze raz i powtórz.

Przykład 2

A. Posłuchaj. Zwróć uwagę na wymowę wyróżnionych samogłosek.

Museum – Telefon – Heft – Lineal – Pinsel – Schere –
Federtasche – Schwester – lecker – schnell – interessant –
schlecht – sechs – zehn – elf – gelb – violett – Leon – Lea –
Lena – Manfred – Stefan – Steffen – Felix

B. Posłuchaj jeszcze raz. Gdy usłyszysz *e* wymawiane długo i płasko – klaśnij w ręce, gdy krótko – podnieś prawą rękę do góry.

C. Pod *e* wymawianym długo i płasko postaw kreskę, pod *e* wymawianym krótko postaw kropkę.

D. Posłuchaj jeszcze raz i powtórz każdy wyraz.

Przykład 3

A. Posłuchaj i zwróć uwagę na wymowę wyróżnionych części wyrazów.

Eins, zwei – Polizei
Drei, vier – Offizier
Fünf, sechs – alte Hex'
Sieben, acht – gute Nacht!
Neun, zehn – auf Wiedersehen!

B. Podkreśl kolorem czerwonym miejsce, w którym słyszysz *aj*, a zielonym miejsce, w którym słyszysz *i*.

Tipp:

Piszę *ei*, a czytam Piszę *ie*, a czytam

C. Posłuchaj jeszcze raz i powtórz. Naucz się rymowanki na pamięć. Dzięki temu bez trudu zapamiętasz liczebniki.

Ćwiczenie

Odrobina ortografii. Uzupełnij brakujące litery.
.....ns – v.....r – zw.... – s....ben – dr... – Poliz....

¹⁶ Warto zawsze zadbać w takim przypadku, by powtarzane słowa należały do tego samego kontekstu tematycznego i były używane w sytuacjach komunikacyjnych odpowiednich do danego etapu nauki.

PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE LEKCJI¹⁷

Scenariusz 1 – Kapitel 1

Temat lekcji: *Ich bin Jonas*

Cele komunikacyjne:

Uczniowie potrafią przedstawić się i powiedzieć kilka słów o sobie.

Cele poznawcze:

Uczniowie poznają zwroty potrzebne do wyrażania podstawowych informacji o sobie: *ich heiße ..., ich bin ... Jahre alt, ich komme aus ..., ich wohne in ...*

Pomoce dydaktyczne:

podręcznik z ćwiczeniami, CD

Formy socjalne:

praca indywidualna, praca z całą klasą

Przebieg lekcji

Wprowadzenie

Na początku zajęć uczniowie poznają listę najpopularniejszych imion swoich rówieśników w Niemczech. Czytają je oraz powtarzają za lektorem ich brzmienie. Nauczyciel zwraca uwagę na wymowę uczniów i udziela wskazówek, w jaki sposób prawidłowo wymówić dany wyraz. Następnie uczniowie powtarzają żeńskie i męskie imiona oraz wskazują imiona, które brzmią niemal tak samo, jak w języku polskim. Na koniec uczniowie przeprowadzają w klasie ankietę na temat ulubionych imion z listy.

Prezentacja nowego materiału i praca nad nim

Uczniowie słuchają nagrania, w którym troje dzieci przedstawia się i mówi kilka słów o sobie. Zadaniem uczniów jest uzupełnienie ze słuchu wieku dzieci. Rozwiązanie zapisują w zeszytach przedmiotowym, a następnie odczytują je na głos. Następnie uczniowie wykonują ćwiczenia 19 i 20 w zeszytach ćwiczeń.

Informacja kulturoznawcza (D-A-CH-L): uczniowie poznają nazwy stolic Niemiec, Austrii, Szwajcarii i Liechtensteinu.

Ćwiczenia utrwalające nowy materiał

Uczniowie wykonują ćwiczenia 24 i 26 – najpierw uczą się pisać, a następnie mówić o sobie na forum klasy.

Ćwiczenie na wymowę: uczniowie uczą się wymawiać *Ich-Laut* tak jak w wyrazach: *ich, mich, dich, nicht, schlecht* itd. W celu ułatwienia wymowy tej głoski nauczyciel wskazuje na występowanie podobnego dźwięku w polskich wyrazach „hiena” lub „hiacynt”. Uczniowie wykonują następnie ćwiczenie 22 w zeszytach ćwiczeń.

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej

Jako podsumowanie lekcji uczniowie wykonują ćwiczenie 27 – wcielając się w postacie na zdjęciach, opowiadają o nich w pierwszej osobie. Jako zadanie domowe uczniowie wykonują ćwiczenie 23 w zeszytach ćwiczeń.

Scenariusz 2 – Kapitel 2

Temat lekcji: *Mama, Papa und andere*

Cele komunikacyjne:

Uczniowie potrafią opowiedzieć o swojej rodzinie.

Cele poznawcze:

Uczniowie potrafią nazwać członków najbliższej rodziny. Uczniowie poznają przymiotniki określające wygląd i cechy charakteru.

Uczniowie poznają zaimek dzierżawczy *mein/meine*.

Pomoce dydaktyczne:

podręcznik z ćwiczeniami, CD

Formy socjalne:

praca indywidualna, praca w parach, praca z całą klasą

Przebieg lekcji

Wprowadzenie

Uczniowie oglądają rysunek przedstawiający rodzinę Karoliny i opowiadają w języku polskim o swoich spostrzeżeniach dotyczących tego rysunku i przedstawionej na nim rodziny. Następnie uczniowie słuchają nagrania. Ich zadaniem jest wskazanie na rysunku osób, o których mowa w nagraniu.

Prezentacja nowego materiału i praca nad nim

Uczniowie słuchają ponownie nagrania i śledzą tekst w podręczniku. Powtarzają za nagraniem poszczególne zdania, po czym czytają tekst na głos.

Informacja kulturoznawcza (D-A-CH-L): uczniowie dowiadują się, w jaki sposób ich niemieccy rówieśnicy zwracają się do swoich rodziców, po czym wykonują ćwiczenie 15 z zeszytu ćwiczeń.

Następnie uczniowie poznają zaimek dzierżawczy *mein/meine*.

Ćwiczenia utrwalające nowy materiał

Uczniowie samodzielnie tłumaczą na język polski przymiotniki określające wygląd i charakter, a następnie zapisują je w zeszytach. Z pomocą nauczycielki/nauczyciela korygują błędy. Następnie słuchają nagrania i podkreślają w zeszytach te przymiotniki, które usłyszeli w nagraniu.

Praca w parach: uczniowie wybierają jakąś postać z rodziny Karoliny i opisują ją sąsiadce/sąsiadowi z ławki. Sąsiadka/Sąsiad z ławki ma zgadnąć, o którą osobę chodzi. Potem uczniowie zamieniają się rolami. Następnie uczniowie opisują swoją rodzinę (zadanie 16). Chętni uczniowie opowiadają o swojej rodzinie na forum klasy.

¹⁷ Podane scenariusze odnoszą się do materiału zawartego w podręczniku *Punkt. Klasa 4*.

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej

Na koniec lekcji uczniowie słuchają piosenki „Meine Familie“, śledzą tekst piosenki, a następnie próbują śpiewać z nagraniem. Możemy zaproponować uczniom wymyślenie choreografii do piosenki, dzięki czemu łatwiej zapamiętają słownictwo. Następną lekcję można rozpocząć od posłuchania i zaśpiewania tej piosenki. Jako zadanie domowe uczniowie wykonują ćwiczenia: 18, 19 i 20 w zeszytach ćwiczeń.

STRATEGIE SAMODZIELNEGO UCZENIA SIĘ I ZAPAMIĘTYWANIA

Strategie uczenia się i zapamiętywania są zazwyczaj sprawą bardzo indywidualną i niezwykle trudno o jakąś uniwersalną receptę w tym względzie. Ważne jednak, by proces ten ułatwiać i uatrakcyjnić oraz wymieniać się spostrzeżeniami i doświadczeniami w tym zakresie. Zadaniem nauczyciela jest przede wszystkim aktywizacja uczniów, mająca na celu samodzielne opracowywanie przez nich strategii uczenia się. Powinien on także dzielić się ze swoimi podopiecznymi własnymi i sprawdzonymi już doświadczeniami i rozwiązaniami, chociażby w kwestii ćwiczeń fonetycznych (ćwiczenia przed lustrem, ćwiczenia z rekwizytami itd.). Podstawowe techniki samodzielnego uczenia się, z którymi warto zapoznać ucznia i aktywnie z nich korzystać, to:

- zapamiętywanie słownictwa poprzez skojarzenia;
- tworzenie asocjogramów;
- graficzne przedstawianie znaczeń;
- łączenie słów w pary według jakiegoś sensownego i czytelnego kryterium;
- szukanie rymów i układanie oraz zapamiętywanie prostych rymowanek;
- wizualizacja istotnych treści poprzez podkreślanie, kolorowanie i stosowanie innych wyróżników graficznych;
- zapisywanie nowych słów i fraz na karteczkach i umieszczanie ich w widocznym miejscu, np. nad biurkiem lub łóżkiem;
- sporządzanie tabel porządkujących podstawowe paradygmaty fleksyjne;
- tworzenie słowniczka;
- zapisywanie w języku obcym informacji na temat przebiegu dnia: prowadzenie minipamiętnika;
- samodzielne tworzenie rebusów i kalamburów językowych.

USTALENIE CAŁOROCZNEGO PLANU PRACY PEDAGOGICZNEJ

Żeby w pełni kontrolować stopień zaawansowania realizacji programu i stworzyć optymalne warunki do systematycznej pracy w ciągu całego roku szkolnego, nauczyciel powinien dokładnie rozplanować cały proces nauczania w tym okresie. Opracowany rozkład materiału powinien uwzględniać:

- plan wynikowy;
- jasno wyodrębnione fazy lekcji (konspekt lekcyjny) oraz skonkretyzowane cele nauczania;
- liczbę jednostek lekcyjnych przeznaczonych na realizację danego zagadnienia;
- materiały dydaktyczne wspomagające proces nauczania;
- techniki pracy na lekcji;
- formy i treści zadań domowych.

Ocenianie osiągnięć uczniów

Procedura oceniania uczniów jest niezbędna w procesie nauczania każdego przedmiotu szkolnego. Daje ona nauczycielom, rodzicom i uczniom możliwość realnej kontroli osiągnięć edukacyjnych i stopnia realizacji założeń programowych w ramach danego przedmiotu nauczania. Prawidłowo stosowana spełnia dodatkowo istotną rolę w procesie wychowawczym, stymulując do konstruktywnego współzawodnictwa i intensyfikacji własnej pracy dla osiągnięcia coraz lepszych wyników.

Kryteria oceniania powinny być ogólnie znane i sformułowane w sposób jasny i niebudzący wątpliwości, tak by uczniowie znali i bez trudu rozumieli wymagania, których spełnienie jest niezbędne do uzyskania danej oceny. Ważne jest, żeby ocenianie odbywało się w sposób systematyczny, obejmowało bieżącą i okresową kontrolę osiągnięć oraz by miało ono miejsce w ramach spójnego, obiektywnego i porównywalnego z innymi przedmiotami systemu, co zapewni zintegrowany wewnątrzszkolny system oceniania. Elementem nie do przecenienia jest wreszcie stymulacja uczniów do aktywnej samooceny i stwarzanie im realnych możliwości jej dokonywania.

Dodatkowym problemem wiążącym się z procedurą oceniania jest kwestia oceny realnych umiejętności dzieci ze stwierdzonymi problemami dyslektycznymi, które według najnowszych badań dotyczą około 10–15% populacji.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW W ZAKRESIE POSZCZEGÓLNYCH SPRAWNOŚCI JĘZYKOWYCH

Na poziomie szkoły podstawowej, zgodnie z cytowaną już podstawą programową, przewiduje się następujące osiągnięcia uczniów:

W zakresie sprawności słuchania:

- rozumienie ogólnego sensu prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencji rozmówcy;
- rozumienie prostych instrukcji nauczyciela formułowanych w języku obcym;
- rozumienie ogólnego sensu oraz wyszukiwanie informacji szczegółowych w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach.

W zakresie sprawności mówienia:

- umiejętność stawiania prostych pytań oraz udzielania odpowiedzi;
- zdobywanie i udzielanie informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego;
- opanowanie sprawności komunikacji w zakresie tzw. języka lekcyjnego;
- umiejętność zapytania o nieznaną słowo i poproszenia o niezbędną pomoc w wykonaniu jakiegoś zadania;
- formułowanie krótkiej wypowiedzi o sobie, rodzinie, najbliższym otoczeniu;
- inicjowanie i podtrzymywanie prostej rozmowy dotyczącej typowych sytuacji dnia codziennego;
- opanowanie poprawnej wymowy w zakresie poznanego materiału językowego.

W zakresie sprawności czytania:

- rozumienie powszechnie spotykanych dokumentów (np. menu, rozkład jazdy, ogłoszenia, reklamy, listy i instrukcje);
- wyszukiwanie konkretnych informacji w prostych tekstach;
- rozumienie ogólnego sensu prostych, adaptowanych tekstów.

W zakresie sprawności pisania:

- dostrzeganie różnic między fonetyczną a graficzną formą wyrazu oraz umiejętność: poprawnego zapisu większości słów znanych ze słuchu;
- znajomość zasad niemieckiej ortografii i umiejętność ich praktycznego zastosowania;
- umiejętność napisania krótkiego listu o sobie i swoich zainteresowaniach;
- umiejętność przekazania prostych informacji.

OCENIANIE POSZCZEGÓLNYCH SPRAWNOŚCI

W celu sprawdzenia i obiektywnego ocenienia umiejętności uczniów najlepiej jest przeprowadzić kompleksowe testy. Ocena sprawności mówienia wymaga oczywiście odrębnych procedur sprawdzających. Pamiętać należy ponadto, że uzyskanie oceny celującej wymaga nieprzeciętnych osiągnięć indywidualnych ucznia, wykraczających poza opisane w punkcie poprzednim minimum programowe. Poniżej przedstawione zostały podstawowe techniki sprawdzania poszczególnych umiejętności.

Sprawność słuchania

- ustalanie prawidłowej kolejności fragmentów tekstu,
- zaznaczanie wypowiedzi zgodnych z treścią wysłuchanego tekstu;
- uzupełnianie tekstów z lukami;
- poprawianie kolejności zdarzeń;
- wybór prawidłowej opcji (prawda – fałsz);
- samodzielne kończenie zdań na podstawie usłyszanego tekstu.

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności słuchania

Przykład 1

Posłuchaj, co mówią o sobie Tina i Tony, a następnie zaznacz, kogo z nich dotyczą następujące informacje. Uwaga: dwie informacje nie pasują do nikogo.

Tekst do słuchania:

Tina: Hi! Ich heiße Tina und bin 10 Jahre alt. Ich komme aus Österreich. Aber jetzt wohne ich in Berlin, denn meine Eltern arbeiten hier. Berlin ist super! Und das ist mein Cousin Tony.

Tony: Hallo! Ich bin Tony Krüger. Ich komme aus Deutschland und wohne in Leipzig. Hier bin ich geboren. Übrigens, ich bin 11 Jahre alt.

	Tina	Tony
1. Ich komme aus Österreich.	☐	☐
2. Ich komme aus Deutschland.	☐	☐
3. Ich komme aus der Schweiz.	☐	☐
4. Ich bin 9 Jahre alt.	☐	☐
5. Ich bin 10 Jahre alt.	☐	☐
6. Ich bin 11 Jahre alt.	☐	☐
7. Ich wohne in Leipzig.	☐	☐
8. Ich wohne in Berlin.	☐	☐

Przykład 2

Posłuchaj nagrania i zaznacz, co jest prawdą, a co nie.

Tekst do słuchania:

Reporter: Hallo Kids! Ich mache eine Umfrage zum Thema Computer. Seid ihr Computerfans? Maja?

Maja: Ich habe zwei Computer zu Hause und surfe zum Beispiel gern im Internet, aber für mich sind auch andere Sachen wichtig: ins Kino gehen, Bücher lesen, oder mit Freunden telefonieren.

Reporter: Und du, Sven?

Sven: Ich bin ein totaler Computerfan! Ich chatte stundenlang per ICQ und spiele total gern.

Reporter: Sonja?

Sonja: Mein Computer ist wie ein Freund für mich. Computer heißt spielen, lernen, mit Leuten kommunizieren, Informationen suchen. Eigentlich alles.

Reporter: Und wie ist es bei dir, Heiko?

Heiko: Ich spiele gern Computerspiele und surfe oft im Internet, ich suche auch Freunde im Netz. Computer ist einfach O.K.!

	richtig	falsch
Maja hat keinen Computer zu Hause.	☐	☐
Sie telefoniert gern mit Freunden.	☐	☐
Sven ist ein Computerfan.	☐	☐
Computerspiele mag er nicht.	☐	☐
Sonja sucht einen Freund.	☐	☐
Ihr Computer heißt Heiko.	☐	☐
Heiko surft oft im Internet.	☐	☐

Przykład 3

Posłuchaj nagrania. Przy każdym imieniu zaznacz, który przedmiot szkolny dana osoba lubi (+), a którego nie lubi (-).

Tekst do słuchania:

Reporter: Leonie, was sind deine Lieblingsfächer in der Schule?

Leonie: Na ja, ich mag eigentlich alles in meiner Schule. Aber Geschichte finde ich einfach Spitze! Geschichte ist echt interessant! Ach, ja, ich mag aber Sport nicht so gern. Der Sportlehrer ist zu streng und einfach nicht nett.

Reporter: Und du, Max?

Max: Mein Lieblingsfach ist Sachkunde. Wir machen da viele Ausflüge. Es ist nie langweilig. Langweilig ist dagegen Deutsch. Deutsch mag ich gar nicht. Und die Lehrerin ist so komisch ...

Reporter: Lea, und du?

Lea: Ich mag Werken sehr gern. Unser Lehrer ist wirklich Klasse! Aber Mathe finde ich blöd. Ich bin nicht gut in Mathe ...

Reporter: Und wie ist es bei dir, Niklas?

Niklas: Also mein Lieblingsfach ist auf jeden Fall Englisch. Englisch finde ich einfach super! Musik mag ich nicht so gerne. Ich kann nicht singen und schäme mich immer und vielleicht deshalb ...

	Leonie	Lea	Niklas	Max
Deutsch				
Sachkunde				
Werken				
Musik				
Sport				
Geschichte				
Englisch				
Mathe				

Sprawność mówienia

- sprawdzanie umiejętności formułowania prostych wypowiedzi na podstawie stymulującego materiału graficznego;
- odpowiadanie na konkretne pytania;
- formułowanie wypowiedzi ustnej na podstawie przygotowanego planu ramowego.

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności mówienia

Przykład 1

A. Dowiedz się, jakie są ulubione przedmioty szkolne twojego rozmówcy oraz których przedmiotów nie lubi i dlaczego. Następnie zamieńcie się rolami.

B. Wybierz pięć przyborów szkolnych i krótko je opisz.

Przykład 2

A. Opowiedzcie sobie nawzajem z koleżanką/kolegą z ławki o sobie, swoich zainteresowaniach, charakterze i rodzinie.

B. Odpowiadajcie na zmianę na pytania o to:

- czy lubi lody / czekoladę / spaghetti,
- czy lubi grać w piłkę,
- ile lat ma jej/jego mama,
- gdzie mieszka jej/jego babcia,
- czy jej/jego dziadek lubi zwierzęta.

Przykład 3

Zainscenizujcie po niemiecku w parach następujące scenki:

- spotykacie się rano przed lekcjami i witacie się;
- na międzynarodowym obozie spotykacie koleżanki i kolegów z Niemiec i Austrii. Żeby się poznać, pytacie o imię, nazwisko, wiek, miejsce zamieszkania;
- pytacie się nawzajem o samopoczucie.

Sprawność czytania

- identyfikacja w tekście słów kluczowych i poprawny ich wybór spośród kilku opcji;
- zadania testowe polegające na wyborze odpowiedniej opcji (prawda – fałsz);
- testy wielokrotnego wyboru;
- zadania testowe polegające na ustalaniu autora danej wypowiedzi lub osoby pojawiającej się w tekście, do której jakiegoś sformułowanie się odnosi, dopasowywanie do tekstu odpowiedniego tytułu lub śródtytułów do poszczególnych części tekstu;
- łączenie tekstu lub jego części z odpowiednimi ilustracjami;
- sensowne łączenie ze sobą różnych elementów tekstu (np. rozsypanych fragmentów tekstu, listu i odpowiedzi na list itp.);
- uzupełnianie brakujących informacji na podstawie przeczytanego tekstu;
- wskazywanie miejsca w tekście, z którego pochodzi dana informacja.

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności czytania

Przykład 1

Przeczytaj listy Sabiny, Eryka i Konrada, a następnie zaznacz, do kogo z nich odnoszą się następujące informacje.

Hallo Boys and Girls!

Ich heiße Sabine und bin 11 Jahre alt. Mein Hobby sind Tiere. Ich habe zwei Hunde, eine Katze, zwei Ratten und ein Kaninchen. Meine Tiere sind lieb und leben nicht wie Hund und Katze :-)). Mein Vater hat noch ein Pferd. Er reitet total gern und ich auch. Tiere sind sooooo süß!!! Habt ihr auch Tiere zu Hause?

Schreibt mir bald!

Hi ihr!

Wer von euch mag Tanzen und Sport? Ich heiße Erik und bin 11 Jahre alt. Ich mache Judo, Tennis und mag Inlineskaten. Das macht total Spaß! Ich schreibe 100%-ig zurück!

Hi Leute!

Ich heiße Konrad und bin 12 Jahre alt. Meine Hobbys sind Musik und Computer. Ich höre sehr gern Hip-Hop und mag auch J. Lo. Ich spiele Klavier und mache viel Computermusik. Das ist echt super!!! Ich suche Leute, die auch so was machen. Vielleicht machen wir etwas zusammen?

1. tanzt gern.
2. mag Musik.
3. viele Tiere zu Hause.
4. ist sportlich.
5. macht Musik auf seinem Computer.
6. reitet gern.

Przykład 2

Przeczytaj zapiski z dziennika Patryka o jego planach na następny tydzień. Następnie przyporządkuj odpowiednim czynnościom poszczególne dni tygodnia, wpisując obok każdego z nich odpowiednie numery.

Diese Woche ist bei mir so viel los! Am Montag; wie immer die Schule ... Aber am Dienstag macht unsere Klasse einen Fahrradausflug ins Grüne. Natürlich nicht allein: Der Sportlehrer und die Biolehrerin sind auch dabei. Sie sind beide sehr nett. Wir fahren in den Wald und dann an einen See. Dort picknicken wir. Einfach super! Und am Mittwoch habe ich meinen Tanzkurs. Ich tanze so gerne! Um sieben Uhr am Abend gehe ich dann noch reiten. Reiten macht total viel Spaß! Am Donnerstag stehe ich um halb neun auf und gehe erst um zehn in die Schule. Dann spielen wir Fußball. Freitag ist ein ganz normaler Tag, aber am Nachmittag kommen meine Großeltern aus Hamburg! Ich mag sie so gern! Sie besuchen uns aber selten. Jetzt bleiben sie das ganze Wochenende. Das ist echt toll! Meine Mutter räumt schon heute auf. Ich helfe auch ein bisschen ... Vielleicht gehen wir zusammen ins Kino oder ins Museum? Oder machen ganz andere Sachen? Egal, mit Oma und Opa macht alles Spaß!

1. Patrik hat seinen Tanzkurs.
2. Patrick und seine Klassenfreunde fahren an einen See.
3. Patrick steht nicht sehr früh auf.
4. Patrick geht wie immer in die Schule.
5. Die Schule hat er erst nach zehn.
6. Oma und Opa kommen zu Besuch.
7. Seine Klasse macht eine Fahrradtour.
8. Am Abend reitet Patrick.
9. Patrick macht tolle Sachen mit seinen Großeltern und hat viel Spaß dabei.

Montag	Donnerstag
Dienstag	Freitag
Mittwoch	Samstag / Sonntag

Sprawność pisania

- uzupełnianie luk w tekście;
- tworzenie tekstu na podstawie historyjki obrazkowej;
- zadania polegające na opisywaniu wyglądu i charakteru osób;
- pisemne relacjonowanie prostych zdarzeń według przygotowanego wcześniej planu;
- pisanie prostych tekstów (np. e-maile, listy, posty internetowe, zaproszenia, kartki z życzeniami i pozdrowieniami, proste ogłoszenia).

Przykładowe zadania sprawdzające opanowanie sprawności pisania

Przykład 1

Napisz, co wiesz o tych osobach.

	Herr Weber	Karin
Alter	43	11
Land	Österreich	Deutschland
Hobbys	Tiere, Kochen, Fußball	Sticker, Musik, Katzen
Charakter	ruhig, nett	fit, lustig

Przykład 2

Napisz post internetowy. Podaj:

- jak się nazywasz i ile masz lat,
- jakie masz hobby,
- co lubisz robić w czasie wolnym,
- czy lubisz komputery i w jaki sposób z nich korzystasz,
- czy lubisz muzykę i czy grasz na jakimś instrumencie,
- czy lubisz zwierzęta i czy jakieś masz.

Przykład 3

Jaki jest twój ulubiony przedmiot w szkole? Dlaczego? Napisz pięć zdań.

Mein Lieblingsfach Wir
 Es ist
 Mein Lehrer/Meine Lehrerin ist wirklich

OCENIANIE DZIECI PROBLEMAMI DYSLEKTYCZNYMI

Ocena ucznia dyslektycznego wymaga specjalnego podejścia i zastosowania odmiennych kryteriów. Ogólne zasady są w tym względzie następujące:

- indywidualne traktowanie ucznia dyslektycznego i stawianie mu wymagań stosownie do jego możliwości;
- ocenianie ucznia na podstawie jego wypowiedzi ustnych;
- ocenianie prac pisemnych z pominięciem błędów ortograficznych;
- umożliwienie uczniowi kilkakrotnego wysłuchania nagrania lub przeczytanie tekstu;
- egzekwowanie od ucznia zadań przygotowanych bądź samodzielnie rozwiązanych w domu.

SAMOOCENA UCZNI

W nowoczesnym postrzeganiu procesu edukacyjnego kształtowanie u uczniów umiejętności konstruktywnej samooceny jest integralnym elementem nauczania. W ten sposób kształtuje się zdolność ucznia do autorefleksji, poczucie własnej wartości, konstruktywny krytycyzm wobec własnych niedociągnięć i motywuje go do bardziej wyężonej pracy, eliminując przy tym czynnik destruktywnego stresu spowodowanego mniej lub bardziej autorytarnym ocenianiem zewnętrznym. Celowe wydaje się udostępnianie uczniom zadań testowych przeznaczonych specjalnie do samooceny, tzn. opatrzonych kluczem i opisem systemu ewaluacji. Nie zastąpią one oczywiście oceny indywidualnych osiągnięć uczniów przez nauczyciela, ale pozwolą uczącym lepiej przygotować się do testów sprawdzających poprzez odpowiednio wczesne rozpoznanie swoich braków i zaległości, które stworzy możliwość ich nadrobienia i uzupełnienia. Doświadczenia nowoczesnej dydaktyki w tym względzie są niezwykle zachęcające, dlatego strategia ta wydaje się ze wszelkich miar godna polecenia. Zupełnie nowe perspektywy w tym względzie wyznacza projekt Europejskiego portfolio językowego, o którego niezaprzeczalnych walorach edukacyjnych była mowa już wcześniej.

W tym miejscu warto jeszcze dodać, że Europejskie portfolio językowe stanowi nowy element w dydaktyce języków obcych. Jest istotnym ogniwem w kompleksowej relacji między wszystkimi uczestnikami procesu dydaktycznego. O stworzenie takiej właśnie relacji od dawna zabiegali zwolennicy podejścia komunikacyjnego. Dzięki Europejskiemu portfolio językowemu uczeń ma faktyczną możliwość potraktowania nauki języków obcych jako realizacji swojego indywidualnego projektu. Proces nauczania i uczenia się języka zyskuje w ten sposób na przejrzystości i staje się bardziej zrozumiały dla jego uczestników. Portfolio wyznacza także ramy pozwalające w bardziej klarowny sposób określić poszczególne etapy nauki i precyzyjniej wyznaczać ich cele komunikacyjne, poznawcze i wychowawcze.

Dodatkowe możliwości sprawdzania i oceniania się uczniów stwarzają tzw. arkusze samooceny ucznia, w których uczniowie bardzo wnikliwie „przyglądają się” zdobytym umiejętnościom i muszą te umiejętności dość precyzyjnie ocenić.

Przykładowe arkusze samooceny ucznia

Umiem	Data	Dobrze / Średnio / Słabo / Wcale
Wie geht's?		
przywitać się z kimś i pożegnać		
liczyć do dwunastu		
zapytać koleżankę/kolegę o samopoczucie		
określić swoje samopoczucie		
przedstawić się		
powiedzieć, ile mam lat		
powiedzieć, gdzie mieszkam i skąd pochodzę		
zapytać koleżankę/kolegę, jak się nazywa		
zapytać koleżankę/kolegę, ile ma lat		
zapytać koleżankę/kolegę, gdzie mieszka i skąd pochodzi		
Familie und Freunde		
wymienić kolejne litery niemieckiego alfabetu		
powiedzieć, co lubię		
zapytać koleżankę/kolegę, co lubi		
liczyć do stu		
nazwać członków swojej rodziny		
opowiedzieć o swojej rodzinie		
opowiadać o swoich przyjaciółach: jak się nazywają, ile mają lat, gdzie mieszkają, jakie mają zainteresowania oraz jaki mają charakter		
Schule		
nazwać przybory szkolne		
krótko opisać przybory szkolne		
nazwać kolory		
nazwać przedmioty szkolne		
powiedzieć, które przedmioty szkolne lubię, a które nie i dlaczego		
wyrazić swoje uznanie		
wyrazić swoją dezaprobatę		
opisać czynności wykonywane na lekcjach		
Ich habe immer viel zu tun		
nazwać dni tygodnia		
nazwać zajęcia pozaszkolne		
opowiedzieć o swoich zajęciach pozaszkolnych		
opowiedzieć o zajęciach pozaszkolnych innych osób		
opowiedzieć o swoich zainteresowaniach		
opowiedzieć o zainteresowaniach innych osób		
zapytać koleżankę/kolegę, co robi po szkole		
nazwać czynności związane z komputerem i internetem		
powiedzieć, do czego wykorzystuję komputer		
nazwać zwierzęta domowe		
powiedzieć, że mam w domu psa, kota lub inne zwierzę		
opowiedzieć o swoim własnym zwierzątku lub o zwierzątku przyjaciół		

AUTOR: Anna Potapowicz

Jeszcze inną formą refleksji nad zdobytymi umiejętnościami są:

- rubryki w podręczniku poprzedzające jednostki tematyczne, uświadamiające uczniowi cel danej jednostki, np.

W tym rozdziale:

- poznasz niemiecki alfabet,
- nauczysz się mówić, co lubisz i pytać o to innych,
- nauczysz się liczyć do stu,
- dowiesz się, jak się po niemiecku nazywają członkowie rodziny,
- nauczysz się opowiadać o swoich bliskich i przyjaciółach.

- sekcja *Teste dich selbst!*, w których uczeń sam ocenia zdobyte umiejętności, rozwiązując test podsumowujący daną jednostkę tematyczną i porównując wyniki z kluczem. Na podstawie podanej skali może ocenić stopień opanowania materiału, np.

Teste dich selbst!

1. Jakie słowa kryją się w rozsypankach? 5 Punkte

1. SIKMU –
2. LADESCHOKO –
3. TZENKA –
4. PUTERCOM –
5. DEPFER –

2. Zadaj odpowiednie pytanie. 5 Punkte

1.
Ja, ich wohne in Leipzig.
2.
Ja, ich heiße Felix.
3.
Nein, ich bin 10 Jahre alt.
4.
Ja, ich mag Katzen.
5.
Nein, ich komme aus Österreich.

3. Wstaw *mein/meine*. 5 Punkte

Das ist Familie. Vater heißt Torsten und ist 36 Jahre alt. Mama heißt Anne und ist 37. Oma und Opa wohnen in Frankfurt. Ich mag sie sehr gern.

4. Uzupełnij brakujące słowa. 5 Punkte

Meine Großmutter wirklich klasse!
..... ist 70 Jahre, aber sie ist noch fit. Wir

..... viel zusammen. Ich meine Oma sehr.

5. Zapisz podane liczby słownie. 5 Punkte

- 31
- 16
- 7
- 73
- 61

Sprawdź, jak rozwiązałeś test. Rozwiązania znajdziesz na końcu książki.

Ich habe Punkte.

Mogłaś/Mogłeś zdobyć maksymalnie 25 punktów.

Jeśli udało ci się zebrać ponad 20 punktów, to znaczy, że cały materiał masz w jednym palcu. Brawo! Jeśli twój wynik mieści się w granicach 15–20 punktów, to jest niezłe, ale warto jeszcze trochę popracować nad słownictwem i strukturami gramatycznymi.

Jeśli zdobyłaś/zdobyłeś mniej niż 15 punktów, to musisz poświęcić trochę więcej czasu na naukę niemieckiego.

WEWNĄTRZSZKOLNY SYSTEM OCENIANIA

Istotnym kontekstem umożliwiającym obiektywizację i globalizację stosowanego przez nauczyciela systemu oceniania indywidualnych osiągnięć ucznia powinien być wewnątrzszkolny system oceniania ustalany przez całą radę pedagogiczną danej szkoły, w porozumieniu z rodzicami i uczniami oraz przy zachowaniu zasady pełnej jawności przyjętych kryteriów. Wspomaga on integrację ogólnych celów edukacyjnych i wychowawczych procesu nauczania, kompleksowe podejście do każdego ucznia jako autonomicznej jednostki, stwarzając jednocześnie płaszczyznę niezbędnej obiektywizacji ocen. System taki powinien obejmować nie tylko jasno sformułowane kryteria oceniania, ale zawierać i sankcjonować wymagania merytorycznego i przekonującego komentarza do indywidualnych ocen, a także możliwości odwoływania się od nich. Warto pamiętać przy tym o konieczności indywidualnego różnicowania ocen w zależności od uzdolnień i ogólnej postawy ucznia, obejmującej także jego postawę pozamerytoryczną w zakresie sumienności, punktualności, pracowitości, umiejętności pracy w grupie itp.

Wewnątrzszkolny system oceniania powinien rozróżniać umiejętności podstawowe i wykraczające poza zakres wiedzy podstawowej. Wypełnienie 50% wymagań podstawowych dawałoby ocenę dopuszczającą, 75% – ocenę dostateczną. Na poziomie wykraczającym poza podstawowe

minimum – 50% dawałoby ocenę dobrą, 75% – ocenę bardzo dobrą. Uzyskanie oceny celującej wymagać powinno spełnienia kryteriów wykraczających poza zakres materiału przewidziany ogólnym programem nauczania.

KARTA OBSERWACJI UCZNIĄ

Niezastąpioną pomocą w procesie oceniania ucznia może się okazać karta obserwacji ucznia, która pomoże nauczycielom w systematyzowaniu i obiektywizowaniu swoich spostrzeżeń dotyczących rozwoju uczniów i umożliwi im dokonanie stosownej oceny okresowej.

Przykładowa karta obserwacji ucznia

Wyznaczniki obserwacji	Obserwacja na lekcji		Obserwacja po określonym czasie				
	tak	nie	nigdy	rzadko	czasami	często	zawsze
Uczennica/uczeń: jest skoncentrowana/y na lekcji							
jest przygotowana/y do lekcji							
jest systematyczna/y							
jest staranna/y							
jest twórcza/y							
jest aktywna/y							
umie pracować w grupie							
umie pracować samodzielnie							
pracuje w dobrym tempie							
przynosi dodatkowe materiały							
pomaga innym							
szuka pomocy, gdy natknie się na problemy							
stawia pytania							
umie wnioskować							
dostrzega błędy							
poprawia błędy							
jest otwarta/y na uwagi i sugestie							
umie korzystać z różnych źródeł (internet, słowniki)							

OCENA OPISOWA

Ocena opisowa to zwięzły komentarz dotyczący wyników kształcenia ucznia przedstawiony w formie pisemnej. Ma na celu dostarczenie uczniowi oraz jego opiekunom dokładniejszych informacji o tym, jakie umiejętności uczeń opanował, z czym ma problemy, na czym polegają jego braki oraz jak je usunąć.

Ocena opisowa powinna spełniać kilka warunków:

- powinna poinformować dziecko, co już umie, nad czym powinno popracować oraz ile mu brakuje do osiągnięcia celu;
- nie powinna pełnić funkcji kary czy nagrody, nie powinna zawierać krytyki danego ucznia;
- powinna uwzględniać możliwości dziecka, wkład pracy w wykonanie zadania oraz jego postępy;
- powinna zachęcać do dalszej nauki.

AUTOR: Anna Potapowicz

Proponowana forma przygotowania oceny opisowej po klasie czwartej

Język niemiecki, klasa IV
 Imię i nazwisko: Michał Kowalski
 Data: 19.06.2013

Ocena opisowa

Słuchanie	Uczeń dobrze radzi sobie z rozumieniem poleceń formułowanych na lekcji. Pewną trudność sprawia mu natomiast zrozumienie dłuższych tekstów słuchanych, zwłaszcza dialogów. Dlatego powinien częściej słuchać w domu nagrań zamieszczonych na płycie CD dołączonej do podręcznika, by oswoić się z ich brzmieniem. Najlepiej byłoby, gdyby robił to systematycznie po każdych zajęciach.
Czytanie	Uczeń nie ma problemu z globalnym rozumieniem tekstu. Nie zawsze radzi sobie jednak z rozwiązywaniem konkretnych zadań mających sprawdzić rozumienie przeczytanego tekstu. Może to świadczyć o problemach z koncentracją przy wyszukiwaniu w tekście informacji szczegółowych. Pewną trudność stanowią w tym względzie także braki w opanowaniu słownictwa. Dlatego proponuję zintensyfikowanie pracy nad zapamiętywaniem nowych słów przy wykorzystaniu proponowanych na zajęciach technik i strategii. Sugeruję też częstsze korzystanie ze słownika.
Mówienie	Uczeń potrafi bez trudu wyrazić proste myśli w języku niemieckim. Opowiadanie o sobie i swoich bliskich nie sprawia mu większej trudności. Świadczy to o dobrym opanowaniu podstawowych struktur języka mówionego. Pewną trudność sprawia mu nawiązanie rozmowy z innymi uczestnikami zajęć, co na tym etapie nauki nie powinno jednak zbyt niepokoić. Najprawdopodobniej trudności te ustąpią wraz z dalszym rozwojem kompetencji komunikacyjnych ucznia.
Pisanie	Uczeń potrafi bezbłędnie zapisać większość znanych mu słów. Niewielką trudność sprawia mu cały czas pisownia rzeczowników niemieckich wielką literą. Formułowanie prostych wypowiedzi pisemnych, stosownie do poziomu jego zaawansowania językowego, nie stanowi dla niego większej trudności. Powinien popracować nad starannością i estetyką swojego pisma.

BIBLIOGRAFIA

Baran K., Kuc, R. (red.), *Słownik obrazkowy dla dzieci. Niemiecki*, Poznań 2008
 Iluk, J., *Erzieherische Ziele aus der Sicht neuerer internationaler Fremdsprachencurricula*, w: *Deutsch als Fremdsprache* 1/2000, s. 41–47.
 Iluk, J., *Jak uczyć małe dzieci języków obcych?*, Katowice 2002.
 Iluk, J., *Polsko-niemiecki słownik wyrażen i zwrotów lekcyjnych*, Warszawa 1993.
 Myczko, K., *Zu Problemen des frühen Fremdsprachenunterrichts*, w: *Studia Germanica Posnaniensia* 26/2000, s. 199–210.
 Stasiak, H., *Wpływ czynników emocjonalnych na dziecięcą akwizycję języka obcego*, w: *Problemy komunikacji międzykulturowej. Lingwistyka, translatoryka, glottodydaktyka*, Warszawa 2000, s. 402–427.

Dokumenty i rozporządzenia:

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dziennik Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17).
Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (wyd. polskie), Warszawa 2003.
 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dziennik Ustaw 2009 r., Nr 50 poz. 400).